

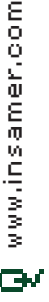
2018 DÜNYANIN ÇOCUK KARNESİ

MAYIS 2018

Zülfiye Zeynep Bakır

www.insamer.com info@insamer.com

INSAMER
İHH İHHKUL VE SOSYAL ARAŞTIRMA ANA MERKEZİ
İHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
www.insamer.com

İNŞAN HAKLARI

ARAŞTIRMA 63

Araştırma 63
İnsan Hakları
Mayıs 2018

Dünyanın Çocuk Karnesi

©İNSAMER 2018

Bu yayının bütün hakları İNSAMER İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi'ne aittir. İNSAMER'in izni olmaksızın yayının metni herhangi bir formda yayımlanamaz, kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve dağıtımı yapılamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Hazırlayan: Zülfiye Zeynep Bakır

Genel Yayın Yönetmeni: Dr. Ahmet Emin Dağ

Editör: Ümmühan Özkan

Web Editörü: Zülfiye Zeynep Bakır

Referans için:

Bakır, Zülfiye Zeynep, 2018 *Dünyanın Çocuk Karnesi*, Araştırma 63, İNSAMER, Mayıs 2018.

Bu yazının içeriği ile ilgili bütün sorumluluk müellifine aittir.

Nuhun Gemisi

Sayfa Tasarım: Mürsel Güven

Baskı: Pelikan Basım

Maltepe Mh. Gümüşsuyu Cd.

Odin İş Merkezi No. 1/28 Topkapı-İSTANBUL

İNSAMER, İHH İnsani Yardım Vakfı'nın araştırma merkezidir.

Karagömrük Mh. Kaleboyu Cd.
Muhtar Muhittin Sk.No:6 PK.34091
Fatih / İstanbul - TÜRKİYE

İÇİNDEKİLER

Giriş	01
Çocuk Hakları Sözleşmesi	02
Savaş ve Savaşın Çocuklar Üzerindeki Etkileri	04
Savaşın Çocuk Kurbanları	04
Mülteci Çocuklar	08
Çocuk Askerler	10
Savaşın Çocuklar Üzerinde Yol Açtığı Yıkımlar	12
Dünyadaki Yetimler ve Durumları	12
Çocuk İstismarı ve İhmalin Çocuklar Üzerindeki Etkileri	15
Çocuk istismarı nedir?	15
Dünya Genelindeki Çocuk İstismarı Oranları	16
Yoksulluk ve Yoksulluğun Çocuklar Üzerindeki Etkileri	24
Dünyadaki Yoksul Çocuklar	25
Çocuk İşçiler	26
Yoksulluğun Çocuklar Üzerindeki Etkileri	29
Sonuç	30
Sonnotlar	33

Giriş

“17. yüzyıl matematiğin çağıydı; 18. yüzyıl doğa bilimlerinin, 19. yüzyıl ise biyolojinin. Bizimkisi, yani 20. yüzyıl korkunun çağıdır.” diyen Cezayir doğumlu Albert Camus,¹ bu sözleri savaşlar içerisinde kaynayan dünyanın durumunu betimlemek için sarf etmiştir. Aslında bu sözler, bir tanımlamadan ziyade içinde bulunduğumuz dönemi özetleyen veciz bir ifade olarak çağımıza da tanıklık etmektedir.

Yaşanan siyasi krizler, ekonomik adaletsizlikler, sosyal yozlaşma ve ahlaki değerlerin yok edilmesi, bize çok farklı bir çağı getirmiştir. Hepimizin gözleri önünde cereyan eden Suriye’deki iç savaş, Kafkasya halklarının maruz kaldığı Rus baskısı, Filistin halkının durumu, ABD’nin Afganistan ve Irak’taki işgalleri, içinde bulunduğumuz dönemde insanlığın şahit olduğu şiddetin örneklerinden yalnızca birkaçıdır. Bugün bizler bir

yanda açlık ve yoksulluktan kırılan öte yanda fazla kilolarından kurtulmak için milyonlar harcayan birbirine tamamen zıt yaşam koşullarına sahip insanların var olduğu bir dünyada yaşamaktayız. En önemli ahlaki değerlerin hiçe sayıldığı, ahlaksızlığın hak savunuculuğu olarak yansıtıldığı bir çağı teneffüs etmekteyiz.

Bu çağda yaşanan bütün krizler, hak ihlalleri, ahlaki yozlaşma ve yoksulluk ise en çok toplumların en savunmasız kesimi olan çocukları etkilemektedir. Bu bağlamda sebepleri farklı olsa da sonuçları çocukların mağduriyetine yol açan unsurların ele alındığı bu rapor, 21. yüzyılın küreselleşen dünyasında çocuk olmanın ne demek olduğunu ve çocukların maruz kaldığı hak ihlallerini gözler önüne sermeyi amaçlamaktadır.

“Geleceğe, olgunlaşmaya ve ilerlemeye yönelik bir umut olmadan

anlamalı bir yaşamdan söz edilemez.” düşüncesinin ışığında hazırlanan bu raporla toplumların gelişmesi ve ilerlemesi için büyük önem arz eden çocukların maruz kaldığı açlık, yoksulluk, istismar, ihmal gibi vakalarla onların geleceklerinin ve geleceğe dönük umutlarının nasıl söndürüldüğü gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

Terörist gruplar tarafından kaçırılarak veya kandırılarak savaş alanlarına sürüklenen çocukların içler acısı halleri, Afrika’da yaşanan kıtlık ve kuraklık sebebiyle ölümler burun buruna kalan çocukların durumu, kısaca küreselleşen dünyada

çocukların maruz kaldığı tüm insani hak ihlallerine dikkat çekilmeye gayret edilmiştir.

Elinizdeki çalışmada çocukların maruz kaldığı şiddet, istismar, yoksulluk, eğitim hakkından mahrum edilme gibi durumların, çocukların gelişiminde yol açabileceği fiziki, psikolojik ve ahlaki sorunlara da değinilmiştir. Ağır insani krizlerin tetiklediği bu sorunların çocuklar üzerinde yaratabileceği onarılmaz ağır travmatik etkilerin uzun vadede, yaşadıkları toplumlar açısından bir tehdit oluşturup oluşturmayacağı konusu da ele alınmıştır.

ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ

Çocuğun korunması, onun “bir insan” olarak sevgi ve şefkate layık olması yanında, toplumun bir parçası olması ilkesine dayanır.² Çocuğun fiziki, psikolojik, zihinsel ve ahlaki gelişimi için uygun koşulların sağlanması, modern toplumların en temel vazifelerinden biridir. Tabiatı gereği kırılgan ve savunmasız olan çocuk, nizami kurallar çerçevesinde korunmaya ihtiyaç duyar. Bu kurallar çocuğun doğuştan gelen hak ve hürriyetlerine uygun olup, çocuğun onurunu ve saygınlığını incitmeyecek nitelikte olmalıdır. Çocuklar açısından olduğu kadar toplumun geleceği açısından da önem teşkil eden bu hak kavramı, çok uzun zamandır hukukun konusu olagelmıştır. Buna karşın “*çocuk haklarını düzenleyen kurallar*” şeklinde tanımlanan çocuk hukukunun literatüre girişi çok yeni bir hadisedir.

Çocuklara yönelik yaklaşımların gözden geçirilip yeniden düzenlendiği bir alan olan *çocuk hukuku*; genç ve ihtiyaçlar doğrultusunda sürekli yenilenen bir bilim da-

lıdır. Dar anlamıyla çocuk hukuku, ana-baba ve çocuk arasındaki görevleri düzenleyen kurallar bütünü olarak da ifade edilebilmektedir. Çocuğun ebeveynlerinden talep edeceği hakların uygulanması görevi devlete aittir. Hakların uygulanması esnasında yaşanacak herhangi bir usulsüzlükte müdahale etmek zorunda olan devlet; çocuğun haklarının onun yüksek yararına kullanımını sağlamakla da yükümlüdür.

Modern devletin çocuğa karşı görevi yalnızca ana-babayı denetlemek değildir. Devlet, çocukların yetenekleri doğrultusunda onları güvence altına almanın yanı sıra, onların ekonomik ve sosyal refahını da sağlamak zorundadır.³ Çocuklara yönelik işlenen hak ihlallerinin sorumlusu devlet olduğunda devreye hangi mekanizmanın gireceği, uluslararası hukuku uzun süre meşgul etmiştir. Küreselleşen dünya, değişen sınırlar, devletlerin çakışan çıkarları yüzünden çıkan savaşlar ve artan terör olaylarıyla beraber mağduriyetleri had safhaya ula-

Çocuğun fiziki, psikolojik, zihinsel ve ahlaki gelişimi için uygun koşulların sağlanması, modern toplumların en temel vazifelerinden biridir.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye başta olmak üzere bütün İslam ülkelerinin de taraf olduğu bu sözleşme, dünya devletlerince nicel anlamda en çok onaylanan insan hakları belgesidir.

şan çocukların durumu, söz konusu çocuk hukukunun uluslararasılaşmasını kaçınılmaz hale getirmiştir.

Bu anlamda Batı'daki ilk kurumsal çalışmalar çocuklar için *Uluslararası Yardım Örgütü*'nün 1920 yılında kurulmasıyla başlamıştır. Kurulan bu örgüt başlangıçta yalnızca savaşımlardan zarar gören ülke çocuklarının ihtiyaçlarını gidermeyi amaçlamıştır. Bu çerçevede yapılan çalışmalar, daha planlı ve geniş kapsamlı bir çocuk hakları programının düzenlenmesini sağlamıştır. Söz konusu dönüşüm, 26 Eylül 1924 tarihinde, Milletler Cemiyeti Genel Kurulu'nun hazırladığı, "*Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesi*"nde kendini göstermiştir. Bu belge, çocuklarla ilgili ilk geniş kapsamlı uluslararası düzenlemedir.

2. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle sekteye uğrayan çocuk haklarının uluslararasılaştırılmasına yönelik bu girişim, 24 Ekim 1945 tarihinde kurulan Birleşmiş

Milletler'in (BM) yayımladığı *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*'nde kendisine yer bulamadığı için, çocuk haklarına ilişkin yeni bir uluslararası düzenlemenin yapılması elzem hale gelmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda 20 Kasım 1959 tarihinde BM Genel Kurulu, 78 ülke temsilcisinin katıldığı genel oturumunda *Çocuk Hakları Sözleşmesi*'ni oy birliği ile kabul etmiştir. *Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesi*'yle 1924 yılında başlayan süreç, 20 Kasım 1989 tarihli *BM Çocuk Hakları Sözleşmesi*'yle nihai şeklini almıştır.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye başta olmak üzere bütün İslam ülkelerinin de taraf olduğu bu sözleşme, dünya devletlerince nicel anlamda en çok onaylanan insan hakları belgesidir. *Çocuğu alakadar eden bütün işlerde çocuğun yararının gözetilmesi ilkesi*, sözleşmenin mihenk taşıdır. Sözleşmeyle çocuğun ırk, dil, din,

cinsiyet farkı gözetilmeksizin; bedenî, ruhi, moral ve mental gelişimini sağlayacak yeterli bir hayat hakkına sahip olması gerektiği kabul edilmektedir. Bu çerçevede gerekli şartların sağlanması sorumluluğu, çocuğun bakımını üstlenen kişilere aittir. Ancak bu ödev ve yükümlülüklerin yerine getirilmesinde, sorumlu kişi veya devletler yeterli olamadıkları takdirde, bu vazife sözleşmeye taraf olan diğer devletlere devredilir.

Çocukların eğitim, beslenme, barınma ve diğer bütün insani temel ihtiyaçlara olan erişimini birer hak sayan, çocukların sömürüden ve zorunlu askerî hizmetten korunmasını garanti altına alan *Çocuk Hakları Sözleşmesi*'ne ABD taraf olmamıştır. Dünya kamuoyu tarafından eleştiri bombardımanına tutulan ABD'nin takındığı bu tutumu anlayabilmek, savaşlar içerisinde kavrulduğumuz şu günlerde pek mümkün görünmemektedir.

SAVAŞ VE SAVAŞIN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

✦ İnsan hakları ihlallerinin en temel sebeplerinden biri olan savaş durumu, literatürde, devlet veya ulus içerisindeki rakip siyasi güçler arasında gerçekleşen ve hasım gücün iradesini kırmak için açıkça ilan edilmiş silahlı şiddet tekeli olarak tanımlanmıştır. Bu tanım ilk kez Soğuk Savaş'la birlikte değişmeye başlamış ve bu başkalaşım Sovyet Rusya'nın 1990 yılında yıkılmasıyla ortadan kalkan iki kutuplu dünya düzeniyle devam etmiştir. Sovyet rejiminin yıkılmasına müteakip ortaya çıkan yeni sistemde güvenlik ve tehdit algıları farklılaşmış, algıdaki ayrışma hasebiyle de etnik ve dinî kökenli yeni çatışmalar mey-

dana gelmiştir. Bahse konu farklılaşmalar neticesinde vuku bulan çatışmalar, ilkel nefreti doğurmuş; akabinde yaygınlaşan şiddet, transnasal silahlı gruplarının türemesine sebep olmuştur. Bununla birlikte modern dönemde gerçekleşen savaşlar, yalıtılmış yahut uzak muharebe meydanlarında ya da muhalif ülkeler arasında değil, belirli bir coğrafyada ve vekâlet savaşları şeklinde gerçekleşmeye başlamıştır. Binlerce hatta milyonlarca insanın hayatını kaybettiği bu süreçte, savaşın dönüşen biçimi daha çok sivilin çatışmalar ortasında kalmasına ve rutin hedefler haline gelmesine yol açmıştır.

SAVAŞIN ÇOCUK KURBANLARI

✦ Bugün dünyadaki silahlı çatışmalardan en büyük zararı çocuklar görmekte, çatışma bölgelerindeki sivil kayıpların büyük çoğunluğunu ço-

cuklar oluşturmaktadır. Devletler arasındaki politik çatışmalar, çeşitli terörist gruplar arasındaki çekişmeler, radikal algıların keskinleşmesi-

İnsan hakları ihlallerinin en temel sebeplerinden biri olan savaş durumu, literatürde, devlet veya ulus içerisindeki rakip siyasi güçler arasında gerçekleşen ve hasım gücün iradesini kırmak için açıkça ilan edilmiş silahlı şiddet tekeli olarak tanımlanmıştır.

nin bir ürünü olan savaşlar, çocukların yaralanmalarına, sakat kalmalarına hatta yaşamlarını yitirmelerine yol açmaktadır. Örneğin Soğuk Savaş sonunda 100.000'den fazla çocuğun hayatını kaybettiği, 2 milyondan daha fazlasının da kalıcı şekilde yaralandığı kaydedilmiştir.⁴

O günden bu yana çeyrek asır geçmesine rağmen sivillerin, bilhassa da çocukların mağduriyetlerine sebep olan şiddet son bulmamış, aksine katlanarak artmıştır. 2013 yılında yapılan bir araştırmaya göre, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde 2,7 milyondan fazla çocuk yaşanan iç çatışmalar ve savaşın yol açtığı elverişsiz ortam nedeniyle yetersiz sağlık ve beslenme koşullarından dolayı hayatını kaybetmiştir.⁵ BM tarafından hazırlanan bir rapora göre, 2017 yılının son iki haftasında 345 Filistinli çocuk, İsrail askerleri tarafından silahla yaralanmıştır. Ülkede her yıl yaşları 10-12 arasında değişen 500 ile 700 çocuk, İsrail güvenlik güçleri tarafından tutuklanarak cezaevlerine gönderilmekte; bu çocukların %75'i tür-

lü fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. 2017 yılı içerisinde 17 Filistinli çocuk İsrail askerlerince öldürülmüştür.

2004-2009 yılları arasında ABD tarafından Pakistan'a yapılan drone saldırılarında 129 çocuk hayatını kaybetmiştir; 2009-2016 yılları arasında bölgedeki hava saldırılarının şiddetini neredeyse sekiz kat artıran ABD, bu süre zarfında 78 çocuğun ölümüne sebep olmuştur.⁶

Afganistan'da da durum çocuklar için diğer bölgelerden farksızdır. BM tarafından 2017 yılında yayımlanan *Çocuk ve Silahlı Çatışmalar Raporu*'na göre, 2016 yılında Afgan Ulusal Savunma ve Güvenlik Güçleri ile Taliban arasında yaşanan silahlı çatışmalar, ülke çocuklarının mevcut durumunu daha da kötüleştirmiştir. 2015 senesinde meydana gelen çatışmalar sebebiyle hayatını kaybeden ve yaralanan çocuk sayısı %24 oranında artarak 2016 yılında 3.512'ye yükselmiştir. Bu oran her üç sivil kayıptan birinin çocuk olduğuna işaret etmektedir.

Yine aynı rapora göre, Orta Afrika Cumhuriyeti'nde de savaşıardan etkilenen çocuk sayısı 2016 yılında artış göstermiştir. Başboş mermiler, bıçaklanma ve patlayıcı askerî kalın-tılar nedeniyle 32 çocuk yaralanmış, 34 çocuk hayatını kaybetmiştir. Aynı yıl 55 kız çocuğunun cinsel şiddetin her türüne maruz kaldığı Orta Afrika'da, okullara yönelik saldırılar da devam etmiştir. Bahse konu raporda 2016 yılı boyunca yoğun çatışmaların görüldüğü Irak'ta yaşanan silahlı mücadelelerde 229 çocuğun hayatını kaybettiği, 181'inin de yaralandığı; 17 yaşında bir erkek çocuğun tanımlanamayan silahlı gruba mensup bir kişi tarafından cinsel saldırıya uğradığı belirtilmektedir. Orta Afrika'da olduğu gibi Irak'ta da terör grupları okullara saldırılar düzenlemektedir. Bu durum birçok öğretmenin ve öğrencinin hayatını kaybetmesine sebep olmaktadır. Lübnan da şiddet grupları arasında yaşanan çatışmalardan nasibini almıştır. 2017 yılında BM'den elde edilen verilere göre, Lübnan'da dördü erkek, dördü kız olmak üzere çatışmalar arasında kalan sekiz çocuk hayatını kaybetmiştir. Silahlı

gruplar arasında çıkan çatışmalar, ülkede okulların hasar görmesine yol açmaktadır. Savaş ve çatışmalar arasında canları mütemadiyen tehlike altında bulunan çocuklar, gelişen ve tekrar eden şiddet olayları nedeniyle eğitim hayatlarına devam edememektedir. 2017 yılında Lübnan'daki Ayn el-Helve kampında gerçekleşen silahlı çatışmaların 10.000'den fazla öğrencinin eğitim hayatını etkilemesi, bu durumun açık bir örneğidir.⁷

Mart 2011'den bu yana Suriye'de yaşananlar da yukarıda altı çizilmeye çalışılan acı tablonun bir diğer çarpıcı örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan hakları sicili öteden beri kötü olan Baas rejiminin orantısız güç kullanımıyla vuku bulan savaş yedinci yılındadır. Son dönemde ise iç savaşın yaşandığı bu coğrafyanın muhalif ve rejim güçlerinin çatıştığı bir yer olmaktan çıkarak birçok devletin vekâlet savaşları yürütmeye başladığı kaotik bir alana evrildiği görülmektedir. Suriye'de rejim güçleri ve vekâlet savaşçı yürüten taraflarca muhalifleri ve başta çocuklar olmak üzere sivil-leri hedef alan saldırıların tam mana-

2004-2009 yılları arasında ABD tarafından Pakistan'a yapılan drone saldırılarında 129 çocuk hayatını kaybetmiştir; 2009-2016 yılları arasında bölgedeki hava saldırılarının şiddetini neredeyse sekiz kat artıran ABD, bu süre zarfında 78 çocuğun ölümüne sebep olmuştur.

Hayatını kaybeden ve yaralanan çocuk sayısı

5.000

Son üç senede Yemen'de gerçekleşen hava saldırısı sayısı

15.000

Gıda yetersizliği çeken çocuk sayısı

400.000

Eğitimine devam edemeyen çocuk sayısı

2 milyon

Acil yardıma ihtiyaç duyan çocuk sayısı

11 milyon

Yemen Savaşı'nda Derinleşen İnsani Kriz

siyla savaş suçuna dönüştüğü gözlenmektedir.

Asker, kadın, çocuk ayrımı gözetilmeden yürütülen bu savaşta, bağımsız kaynaklara göre hayatını kaybedenlerin sayısı 1 milyonu bulmuştur. Bölgede 2018 Mart ayına kadar en az 450.000 kişi çatışmalar nedeniyle; 70.000 kişi ise açlık, hastalık ve benzeri sebeplerden dolayı hayatını kaybetmiştir. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi'nin açıkladığı rakamlara göre Mart 2011 ile Mart 2018 arasında hayatını kaybeden 24.000 çocuğun ve sivillerin %93'ünün müsebbibi Rusya ve Esed rejimidir.⁸ Bilhassa son yıllarda oldukça yoğun çatışmalara sahne olan Suriye'de en yüksek oranda çocuk ölümü 2017 yılı içerisinde yaşanmıştır. 2018'in ilk aylarında ise 1.000 çocuk silahlı çatışmalar ve muhtelif mağduriyetler nedeniyle hayatını kaybetmiştir. BM'nin açıkladığı verilere göre tahmini 3,3 milyon çocuk, savaş düzeneklerinin oluşturduğu tehlikelerle karşı karşıyadır. Gerekli tıbbi ve psikolojik bakıma erişemeyen çocukların maruz

kaldıkları yaralanma ve sakatlıklarla ilgili rakamlar, her geçen gün daha da kötüye gitmektedir. Bu ortamda ebeveynlerini, yakınlarını ve akrabalarını yitiren engelli çocuklar ise, daha yüksek bir şiddet riskine maruz kalmakta; sağlık, eğitim gibi temel hizmetlere erişimde büyük güçlüklerle karşılaşmaktadır.⁹

Yemen'de uzun yıllar boyunca devlet başkanlığını yürüten Ali Abdullah Salih'in koltuğundan indirilmesi ve Şii mezhebine mensup Husilerin başkent San'a dâhil olmak üzere bölgedeki geniş alanları kontrol altına alması, ülkede zaten mevcut olan insani kriz durumunu daha da derinleştirmiştir. Son üç senede 15.000 hava saldırısına maruz kalan Yemen'de 5.000'den fazla çocuk yaralanmış ve hayatını kaybetmiştir. Yemen'de saldırılarda yaşamını yitiren çocukların yanı sıra Ekim 2016'dan bu yana 1.698 çocuğun ağır insani hak ihlallerine maruz kaldığı, 11 milyondan fazla çocuğun ise acil yardıma gereksinim duyduğu belirtilmektedir.¹⁰ Ülkede ayrıca 400.000 çocuğun gıda yetersizliği

çektığı, 2 milyondan fazla çocuğun da eğitim hayatına devam edemediği rapor edilmektedir.¹¹

Pakistan ve Hindistan'ın bağımsızlıklarını kazandığı 1947 yılından bu yana çözölemeyen Keşmir konusunun Temmuz 2016 itibarıyla iyiden iyiye kızışması, bu bölgedeki çocuk-

ların da hayatlarının tehlikeye girmesine yol açmıştır. 2017 yılında yayımlanan *Cammu ve Keşmir Sivil Toplum Koalisyonu Raporu*'na göre, Keşmir'de çıkan olaylarda 109'u sivil olmak üzere toplam 451 kişi öldürölmüştür. Hayatını kaybeden sivillerin 14'ü çocuktur.¹²

MÖLTECİ ÇOCUKLAR

» Bugün korunma ihtiyacı hisseden 50 milyondan fazla çocuk yerlerinden edilmiş vaziyettedir. Bu çocukların 28 milyonu savaşlar ve aşırı yoksulluk sebebiyle yer değıştirmek mecburiyetinde kalmıştır. Bu rakam Suriye, Irak, Yemen ve Güney Sudan gibi bir düzine ölkedeki iç karışıklıklardan kaçmaya çalışan milyonlarca çocuğı içermektedir. Yalnızca Suriye ve Irak'taki kaotik durumdan etkilenen çocuk sayısı 14 milyondur.¹³

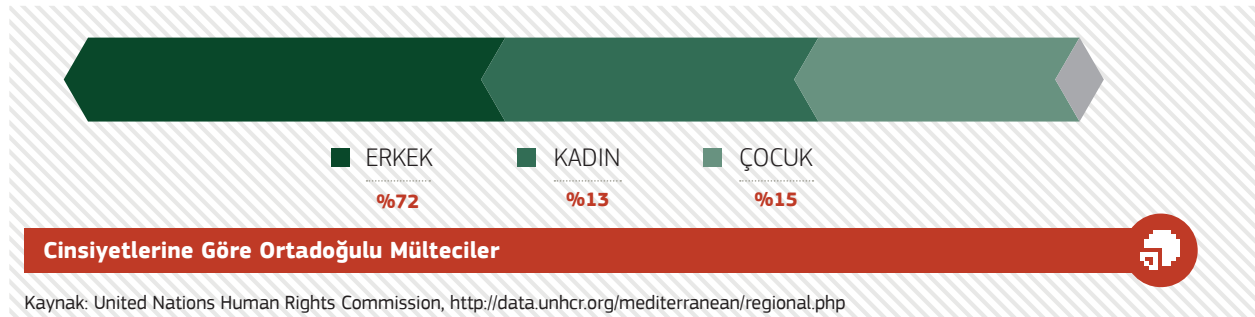
Yedinci yılındaki Suriye savaşında nüfusun üçte ikisi evlerini terk etmiştir. Yapılan araştırmalara göre Suriye'de 5,6 milyon kişi komşu ölkelere göç etmiş; 6,1 milyon kişi de ölkede içinde yer değıştirmiştir. Göç eden 5,6 milyon mülteciden 3,6 milyonunu kadınlar ve çocuklar, 1,3 milyonunu ise yetişkin erkekler oluşturmaktadır.¹⁴

Savaşın başlamasıyla farklı ölkelere sığınan Suriyelilerin geleceğine ilişkin durumsa belirsizliğini korumaktadır. Bu insanların yeme, içme, barınma, eğitim gibi temel in-

sani hakları tehlike altındadır. Bugün 1,7 milyon Suriyeli mülteci çocuk, eğitimine devam edememektedir. 3,5 milyondan fazla Suriyeliye ev sahipliğı yapan Türkiye, binlerce Suriyeli çocuk ve gencin eğitimi için ciddi çalışmalar yürötmektedir. Türkiye'de gerek Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda gerekse Suriyeli eğitimcilerin kendilerinin kurduğı okullarda 610.000'den fazla mülteci çocuk eğitime devam edebilmektedir. Ayrıca bugüne kadar BM destekli 320.000 mülteci çocuk da Şartlı Eğitim Yardımı Programı'ndan yararlanmıştır.¹⁵

Ortadoğı'dan Asya'ya ve Afrika'ya kadar dünyanın dört bir köşesinde zuhur eden çatışma ortamlarında anne ve/veya babasını kaybeden çocuk sayısı da milyonlara ulaşmıştır. Bugün dünya genelinde kayıtlı yetim sayısının 153 milyonu bulunduğı, resmî olmayan kaynaklara göre ise bu rakamın 400 milyonu aşığı tahmin edilmektedir. Pek çoğı mülteci olarak yaşamını sürdürmeye ça-

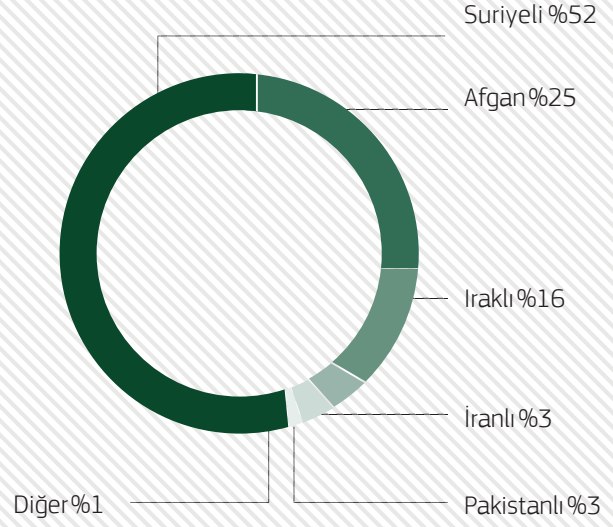
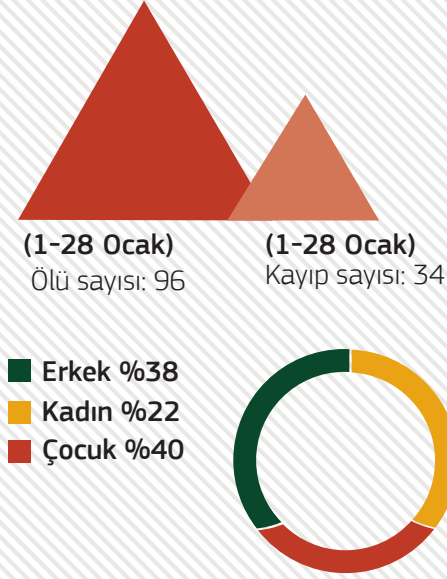
Bugün korunma ihtiyacı hisseden 50 milyondan fazla çocuk yerlerinden edilmiş vaziyettedir. Bu çocukların 28 milyonu savaşlar ve aşırı yoksulluk sebebiyle yer değıştirmek mecburiyetinde kalmıştır.

Yunan Trajedisi

Yunanistan'da devam eden mülteci krizi ardındaki rakamlar (2016)

Gelenlerin Toplamı: 126.166
(1 Ocak-2 Mart)

Kaynak: UNHCR

Suriye'deki savaşıla birlikte mülteci krizinin patlak vermesinden bu yana Yunanistan sınırından 480.000 çocuk geçmiştir. Bu çocuklardan 5.174'üne eşlik eden hiç kimse bulunmamaktadır.

lişan bu çocukların maruz kaldıkları şiddet, sömürü, istismar ve ihmal riskleri, onlara bakan kişilerin ölü-mü yahut bu kişilerden ayrılmalari durumunda daha da artmaktadır.

Örneğin 2016'nın ilk yarısında, ABD sınırına ulaşan yaklaşık 26.000 çocuğa refakat eden hiçbir yetişkinin olmadığı tespit edilmiştir.¹⁶ Avrupa'daki üç sığınmacıdan birini de çocuklar oluşturmaktadır. Yine 2016 yılında 63.000'den fazla çocuk, yanında herhangi bir yakını olmadan Avrupa'ya ulaşmıştır.¹⁷ Suriye'deki savaşıla birlikte mülteci krizinin patlak vermesinden bu yana Yunanistan sınırından 480.000 çocuk geçmiştir. Bu çocuklardan 5.174'üne eşlik eden hiç kimse bulunmamaktadır.¹⁸ Çıktıkları bu zorlu yolculuklarda şiddet, cinsel istismar gibi pek çok olumsuzluğa maruz kalan çocuklar için en büyük tehdidi ise insan kaçakçıları teşkil etmektedir. Yapılan araştırmalar, Avrupa'ya türlü zorluklarla ulaşan on binlerce mülteci çocuğun kaybolduğunu göstermektedir.¹⁹ Yalnızca 2015 yılında, Avru-

pa ülkelerine sığınma başvurusu yapan çocuklardan 96.465'i kayıptır.²⁰

Avrupa'nın mülteci çocukların korunması hususunda yeterli önlemleri almaması, çocukları fiziksel ve psikolojik olarak istismara açık hale getirmektedir. İtalya'da da durum ne yazık ki Yunanistan'dan farklı değildir. 2017 yılının Ocak ve Mart ayları arasında yapılan bir araştırmaya göre, İtalya'ya gelen 3.714 çocuğun %94'üne eşlik eden hiçbir yetişkin olmamıştır.²¹ 2011-2016 yılları arasında beraberinde bir yetişkin olmadan İtalya'ya ulaşmaya çalışan 62.672 çocuğun %17'sini Eritre, %13'ünü Mısır ve %9'unu Gambiya ve Somali vatandaşları oluşturmaktadır.²² Ayrıca İtalya'da da 5.000 kayıp mülteci çocuk olduğu bildirilmektedir.²³ Fransa'da da durum Avrupa'nın geri kalanından farklı değildir. Ülkedeki mülteci kamplarında kaydı bulunan 1.000'e yakın çocuktan haber alınamamaktadır.²⁴ Avrupa'da bu çocukların insan ticaretinin öznesi haline getirildiğine dair yaygın bir endişe hâkimdir.

Avrupa'ya yönelik mülteci akının-
dan en çok etkilenen Almanya'da-
ki bahse konu grupların yaklaşık
%33'ünü çocuklar oluşturmaktadı-
r.²⁵ 2017 yılında yayımlanan bir
rapora göre, Almanya'ya sığınma

talebinde bulunan 350.000'den faz-
la çocuk, güvenli olmayan yerlerde
bekletilmekte, bu belirsiz bekleyiş
esnasında çocukların çoğu fiziksel,
psikolojik ve cinsel şiddete maruz
kalabilmektedir.

ÇOCUK ASKERLER

❖ Savaşların yol açtığı mağduriyetle-
rin bir diğer biçimi olarak ortaya çı-
kan *çocuk asker* olgusu, yıkıcı savaş
koşullarının en acı sonuçlarından bi-
ridir. Çocukların hedeflerine yönelte-
medikleri içsel kızgınlıkları, terörist
gruplarca istismar edilmekte ve on-
ların casus, gözcü, cinsel köle, canlı
kalkan vb. şekillerde kullanılmaları-
nı kolaylaştırmaktadır.

Çocuk askerler, mevcut savaş ko-
şullarında "masrafsız" ve "feda edile-
bilir" enstrümanlar olarak görüldükleri
ve manipülasyona açık oldukları için,
aktif şiddet eylemcileri haline getiril-
mektedirler. Fakir ülkelerdeki toplum-
sal parçalanma ve geri kalmışlık, si-
lahlı grupların çocukları kaçırabilece-
ği veya onları gönüllü olarak silah al-
tına alabileceği hazır bir çocuk havu-

zunun ortaya çıkmasına neden olmuş-
tur. Gelişen teknolojinin ölümcül silah-
ları daha küçük, daha isabetli ve kulla-
nımı daha kolay hale getirmesi, dev-
let dışı aktörlerin çocukları, güçlerini
hızlı ve kolayca arttırmanın masraf-
sız ve verimli bir yolu olarak görmesi-
ne yol açmıştır. Bunlar dışında siyasi
motivasyon, yani kendisini veya aile-
sini koruma, gelir elde etme, intikam
alma veya macera arzusu gibi neden-
ler de dünya genelindeki çocuk asker
sayısının artmasına yol açmaktadır.

Hâlihazırda en fazla çocuk asker Af-
rika ve Asya kıtalarında bulunmakta-
dır. Çocuklar Latin Amerika ve Orta-
doğu'da da "savaşçı" olarak kullanıl-
maktadır. BM Genel Sekreteri'nin 15
Mayıs 2014 tarihinde BM Genel Kuru-
lu'na ve Güvenlik Konseyi'ne sunduğu

Silahlı Çatışmalarda Çocuklar başlıklı raporuna göre Afganistan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Myanmar, Somali, Sudan, Güney Sudan, Suriye ve Yemen resmî makamları çocukları zorunlu olarak silah altına almaktadır. Aynı raporda, resmî silahlı birimler dışında çocuk savaşçıların bulunduğu ülkeler ise Afganistan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Filipinler, Irak, Kolombiya, Mali, Myanmar, Nijerya, Orta Afrika Cumhuriyeti, Somali, Sudan, Güney Sudan, Suriye, Uganda ve Yemen olarak sıralanmaktadır. Özetle 15 ülkede 51 devlet dışı silahlı örgüt, çocukları silah altına almakta ve onları silahlı çatışmalarda kullanmaktadır. BM'den elde edilen verilere göre, 2015 yılında Afganistan'da Taliban ve DAES'in kullandığı 3.000 çocuk asker bulunmaktadır. Orta Afrika Cumhuriyeti'nde çocukların çatışma şiddetinden etkilenme oranı 2016 yılında 2015 senesine kıyasla düşüş gösterirken; çocukların silah altına alınma oranında artış gözlenmiştir. Geçtiğimiz yıllarda Irak'ta

168 erkek çocuğun DAES, PYD ve YPG güçleri tarafından çocuk asker olarak kullanıldıkları ortaya çıkmıştır. 2016 yılında Irak'ta 463 çocuk silahlı gruplarla ilişkili oldukları gerekçesiyle tutuklanmıştır. Lübnan'da da benzer bir durum söz konusudur. BM'den elde edilen verilere göre, düzinelerce çocuk silahlı terör örgütlerine dâhil olmuş vaziyettedir. Yaşları 12-14 arasında değişen bu çocukların Güney Lübnan'daki Filistin kamplarında ellerinde tuttukları silahlarla devriye gezdikleri bilinmektedir. Bugün ülkede birçok çocuk Lübnan yahut Suriye Arap Cumhuriyeti'ne bağlı silahlı gruplara katıldığı için terörizme destek vermekle suçlanmakta, dolayısıyla tutuklanmakta ve yargılanmaktadır.²⁵

Yemen'de de çocukların hâlihazırda maruz kaldıkları ihlaller endişe verici boyutlardadır. Ülkedeki iç çatışma ortamından etkilenerek yaşamını yitiren çocukların yanı sıra yaşları 10-18 arasında değişen binlerce çocuk da çatışan gruplarca silah altına alınmıştır.²⁶

SAVAŞIN ÇOCUKLAR ÜZERİNDE YOL AÇTIĞI YIKIMLAR

❖ Kısaca ifade etmek gerekirse savaşların çocuklar açısından iki önemli yönü bulunmaktadır. Bunlardan ilki, savaş mağduru olarak çocukların yaşadığı yıkım, yetim kalma ve istismara uğrama durumudur. İkinci ise savaşlarda çocuk asker olarak kullanılmaları dolayısıyla yaşadıkları mağduriyetlerdir.

Ağır insani krizlerin en büyük tetikleyicileri olan savaşlar, toplumsal düzeyde onarılamaz psikososyal yıkımlara sebep olmaktadır. Savaş esnasında vuku bulan ağır insan hakkı ihlallerinin çocuklar üzerinde yarattığı travmatik etkiler, onların fiziksel, psikolojik ve ahlaki gelişimleri üzerinde kalıcı hasarlar bırakmaktadır. Terör olaylarına doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan çocuklar, ölüm korkusuyla karşı karşıya kalmaktadır. Bilişsel ve duygusal yetileri bir hayli kısıtlı olan savaş mağduru çocuklar, yaşadıkları ağır koşullarla baş etmekte zorlandıkları için, öfke ve huzursuzluk gibi birtakım saldırgan tutum ve davranışlar sergileyebilmektedirler.

Kendilerini seven yetişkinlerin ilgisine ve sevgisine muhtaç olan, ancak savaş sebebiyle ailelerini yitiren bu çocuklar, yaşanan savaşın kendi-

lerinden kaynaklandığına ve bu hususta ellerinden geleni yapmadıklarına dahi kendilerini inandırabilmektedir. Eğitim hakları ellerinden alınan, yerlerinden edilen insanlarla birlikte mülteci kamplarında yaşamak mecburiyetinde kalan, içinde bulundukları durum normalleşene kadar sefil bir hayata mahkûm edilen çocuklarda ortaya çıkan kontrolsüz öfke halleri, onları toplumdan soyutlayabilmektedir.

Bahse konu bu talihsiz çocuklardan herhangi bir uzvunu kaybedenler içinse hayat çok daha zor bir hale gelmekte; savaş esnasında görme, duyma yahut bilişsel kapasite kaybına uğrayan çocuklar, içinde bulundukları güç durumdan kurtulduklarında bile okula devam etme ve sosyalleşme noktasında sıkıntılar yaşayabilmektedirler. Savaş sırasında maruz kaldıkları cinsel istismarların getirdiği psikolojik ve fiziki yıkımları da ömür boyunca atlatamama olasılıkları yüksek olan mağdur çocukların, savaş bittikten çok sonra bile, daha önce sahip oldukları potansiyellerine asla geri dönemeyecekleri, acı bir gerçek olarak dünya toplumlarının karşısında durmaktadır.

Ağır insani krizlerin en büyük tetikleyicileri olan savaşlar, toplumsal düzeyde onarılamaz psikososyal yıkımlara sebep olmaktadır.

DÜNYADAKİ YETİMLER VE DURUMLARI

❖ UNICEF'e (BM Çocuklara Yardım Fonu) göre 0-17 yaş arasında anne ve babasını kaybeden her çocuk yetim olarak adlandırılmaktadır. Farklı kayıplar arasında çocuğu en fazla etkileyen kayıp, annenin ya da babanın ölümüdür. Bu durum sadece

sevgi veren ve günlük gereksinimleri karşılayan birinin kaybına değil, çocuğun psikolojik açıdan alt üst olmasına da yol açmaktadır. Yapılan araştırmalar, anne veya babasını kaybeden çocukların diğerlerine nazaran psikolojik rahatsız-

Sokakta yaşayan çocuk sayısı

150 milyon

İnsan ticaretine konu edilen çocuk sayısı

1,2 milyon

Zoraki silah altına alınan çocuk sayısı

100 binlerce

Dünyadaki Yetim Oranına Dahil Edilmeyen Çocuklar

Kaynak: <http://mattdarvas.com/wp-content/uploads/2014/09/GlobalOrphanCrisis.jpg>

lıklara yakalanmaya daha meyilli olduklarını göstermektedir.

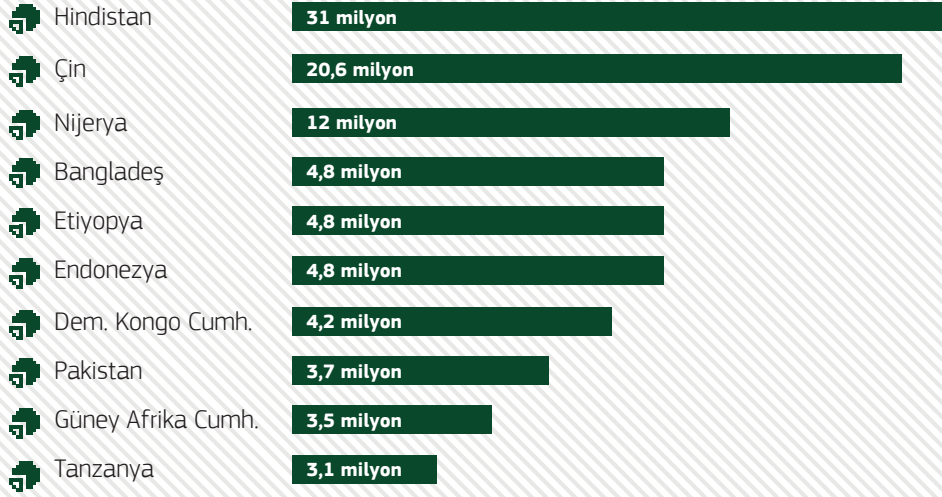
Savaş, işgal, çatışma vb. krizler, yetim nüfusunun artmasına sebep olmaktadır. Hâlihazırda Doğu Türkistan, Suriye, Nijerya, Irak, Somali, Mali, Sudan, Filistin, Afganistan, Orta Afrika Cumhuriyeti, Arakan ve Patani'de yaşanan iç krizler sebebiyle bu bölgelerdeki yetim sayısının günden güne artması, bu durumun en açık örneklerini teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra doğal afetler de çok sayıda çocuğun yetim kalmasına sebebiyet veren faktörlerdendir. Güney Asya'da vuku bulan tsunami faciası, Haiti'de ve Pakistan'da yaşanan deprem, Doğu Afrika'daki kuraklık vb. afetler milyonlarca çocuğun yetim kalmasına sebep olmuştur.

Bugün dünya genelinde kayıtlı yetim sayısının 153 milyonu bulunduğu belirtilmektedir. Ne var ki, bahse konu raporlarda sokakta yaşayan, kaçırılan ya da askere alınan çocukların sayısı tam olarak belirlenemediğinden bu rakamın gerçekte 400 milyonun üzerinde olduğu tahmin edilmektedir.

2015 yılında UNICEF'ten edinilen istatistiki verilere göre, %95'i beş yaşından büyük olan yetim çocukların 15,1 milyonu ebeveynlerin

den ikisini de kaybetmiştir. Asya, Afrika, Latin Amerika ve Ortadoğu, kronik yoksulluk, savaş ve işgal gibi sebeplerle milyonlarca çocuğun yetim kaldığı yerlerin başında gelmektedir. Asya'da 61 milyon, Afrika'da 52 milyon, Latin Amerika ve Karayipler'de 10 milyon, Doğu Avrupa ve Orta Asya'da 7,3 milyon yetim çocuk bulunmaktadır. Bu çocuklar anne ve babasından yalnızca birini kaybetmiştir.²⁷

İnsan eliyle yahut tabii yollarla ortaya çıkan krizlerden ötürü ebeveynlerinden birini ya da her ikisini de kaybeden, dolayısıyla sahipsiz ve korumasız kalan çocuklar her türlü suistimale açık vaziyettedir. İnsan kaçakçılığı, çocuk askerliği, çocuk işçiliği, organ mafyası, fuhuş ve dilenci şebekeleri, yetim çocukların karşı karşıya kaldığı tehditlerden sadece birkaçıdır. Örneğin; yalnızca 1987 ve 2007 yılları arasında 1 milyon çocuk organ mafyası tarafından kaçırılmıştır.²⁸ Yurt dışından evlat edinmenin bir sektöre dönüştüğü günümüzde Etiyopya, Kamboçya, Somali, Çad, Afganistan, Çin, Filipinler gibi gelişmekte olan ülkelerden çocuklar türlü vaatlerle kaçırılmaktadır. Kaçırılan bu çocukların başta Avrupa ve Amerika olmak üzere dün-

Dünyada En Çok Yetimin Bulunduğu 11 Ülke

Kaynak: <https://www.insidermonkey.com/blog/11-countries-with-highest-orphan-population-406120/?singlepage=1>

yanın dört bir yanına para karşılığında satıldığı bilinmektedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, yüz binlerce çocuk cebren yahut kandırılarak silah altına alınmış vaziyettedir. Bununla birlikte her yıl milyonlarca kadın ve çocuk da insan kaçakçılarının elinde, yer değiştirmek zorunda kalmaktadır. Bu kişiler kendi rızaları dışında ağır işlerde çalıştırılmakta, yani köleleştirilmektedir. Anne ve babasını kaybetmenin acısıyla başa çıkmakta zorlanan çocukların maruz kaldığı bu tehlikeler, onların maddi manevi yaşadıkları sıkıntıları daha da derinleştirmektedir.

Anne ve babası hayatta olmasına karşın ihtiyaç duyduğu desteğe erişemeyen çocuklar da UNICEF'in yetim tanımı içerisinde yer almaktadır. Bahse konu bu çocuklar, ebeveynlerinden biri ya da ikisi tarafından terk edilmiş olabildikleri gibi, anne ve babanın ihmaline de maruz kalabilmektedir. Bedenî ve ruhi gelişimlerini olumsuz etkileyecek işlerde çalışmaya zorlanan bu çocuklar, madde bağımlılığı, organ mafyası gibi tehlikelere karşı da savunmasız bırakılmaktadır.

Bu durumun en ciddi örneklerinden biri Rusya'da yaşanmaktadır. Geçirdiği tarihsel süreçte pek çok çocuğun yetim kaldığı ülkede, aile kurumundaki yozlaşma, ebeveynlerin üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmede yetersiz kalması ve insani değerlerin zayıflaması, Rusya'da yetim sayısının her geçen gün daha da artmasına yol açmaktadır. 1945 senesinde 680.000 olan yetim sayısı 2013 yılına gelindiğinde 644.757'ye gerilese de savaş koşullarıyla bugünün şartları kıyaslandığında bahse konu rakamın ne denli ciddi olduğu görülecektir. 2015 senesinde yapılan bir araştırmaya göre Rusya'daki yetim çocuk sayısının %83'ünü korumaya muhtaç çocuklar oluşturmaktadır. İstatistikler, Rusya'daki yetim sayısının dünya geneline kıyasla oldukça yüksek bir görünüm arz ettiğini ortaya koymaktadır. Ülkedeki çocuk nüfusunun yaklaşık %50'si (yaklaşık 14 milyon) sosyal risk altındadır. Rusya'da her yıl bakıma ihtiyaç duyan 100.000 civarında çocuk ortaya çıkmaktadır; bu rakam 2012 senesinde 74.700 olarak verilmiştir.

Çocukların büyüme ve gelişme dönemlerinde, fiziksel ve psikolojik sağlıklarını olumsuz yönde etkileyen her türlü davranış, çocuk istismarı ve ihmalinin kapsamına girmektedir.

Aynı araştırmaya göre aile korumasından mahrum olan bu çocukların çoğunluğu madde bağımlılığı, hırsızlık, adam yaralama gibi suçlara karışmış, çok azı yaşamlarının geri kalanında başarılı olabilmıştır. Eğitim hayatlarında da başarılı olamayan bu çocukların ilerleyen zamanlarda aile kurmakta zorlandıkları ve kendi çocuklarına ebeveynlik yapmak hususunda yetersiz kaldıkları da bahse konu çalışmada altı çizilen hususlardandır.²⁹

Yetim ve kimsesiz çocuklar konusu Amerika'da da Rusya'dan farklıdır. Ülkede yaklaşık 3 milyon çocuk, anne ve babası olmadan hayatını devam ettirmeye çalışmaktadır. Bu çocukların %4,1'inin anne veya babası hayatta değildir. Her yıl yaklaşık 22.000 bebeğin hastanelerde terk edildiği ülkede, 2.000 ile 3.000 arasında çocuk da bir ebeveynin diğerini öldürmesi sonucun-

da yetim kalmaktadır. Bahse konu çocukların %60'ı aile içi şiddete ve istismara maruz kaldığı için; %17'si de ebeveynlerinin ölümü, hapis-te olması, anne veya babanın sakatlık durumu yahut hastalanması gibi sebeplerle koruyucu ailelere verilmektedir. 2007 yılı verilerine göre 72 milyon çocuğun bulunduğu Amerika'da anne ve babası olmadan yaşayan çocukların %31'i yoksulluk seviyesindedir.³⁰ Yapılan araştırmalar bahse konu şartlar altında yaşayan çocukların topluma adapte olmakta zorlandıklarını, evlatlık olarak verdikleri ailelerde şiddete, istismara ve kötü muameleye maruz kalma oranlarının hayli yüksek olduğunu göstermektedir. Bu çocuklar da diğer bütün yetim çocuklar gibi eğitim ve benzeri pek çok alanda başarılı olmakta güçlük çekmektedir.

ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

ÇOCUK İSTİSMARI NEDİR?

➤ Çocukların büyüme ve gelişme dönemlerinde, fiziksel ve psikolojik sağlıklarını olumsuz yönde etkileyen her türlü davranış, çocuk istismarı ve ihmalinin kapsamına girmektedir. İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren görülen ve sürekli üzerine konuşulan konulardan olan çocuk istismarı, ilk defa 1860 yılında tıbbi literatürde yerini almıştır. Muhtevası itibarıyla çocuk istismarı, “*çocuğun toplumsal kurallar yahut yetişkin kişiler tarafından maruz kaldığı uygunsuz ve hasar verici eylemlerin/eylem-*

sizliklerin tümü” olarak tanımlanmaktadır. Bu durumlar, *fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar* ve *çocuk ihmali* olmak üzere dört ana başlık altında kategorize edilmektedir. İstismar ve ihmalin farklı şekilleri aileleri, toplumları, sosyal kuruluşları, yasal sistemleri, eğitim sistemlerini ve iş alanlarını etkileyen büyük bir halk sağlığı sorunudur.

Söz konusu başlıklardan *fiziksel istismar*; çocuğun kaza dışı sebeplerle şiddet kullanılarak yaralanması durumu olarak tanımlanabilir.

İHMAL

Gerekli imkânlarla sahip olunmasına rağmen, çocuğun sağlıklı gelişimi için tıbbi bakım, eğitim, barınma veya diğer gerekli koşulları sağlamada başarısız olmak.

Fiziksel istismar, 18 yaşından küçük her çocuk ya da gencin, ebeveynleri yahut sorumluluğu altında bulundukları kişiler tarafından sağlıklarına zarar verilecek biçimde fiziksel hasara uğratılması durumu olarak da terminolojide yerini almıştır. Bu hasara ebeveyn veya mesul olan kişi elle sebebiyet verebileceği gibi sert bir cisimle vurarak, iterek, ısırarak ya da yakarak da neden olabilmektedir. Ayrıca yetersiz beslenme ve giydirilme, eksik bakım ve hijyenik olmayan koşullar da fiziksel istismarın kapsamı dâhilindedir.

Duygusal istismar ve ihmal; çevredeki yetişkinler tarafından çocuğun kişiliğini zedeleyici, duygusal gelişimini engelleyici, onurunu kırıcı tavır ve davranışların tümü-

dür. Mevzubahis istismar, çocuk ve ergenlerin en sık maruz kaldıkları durum olmasına karşın, yasal olarak sınırlarının çizilmesinde zorluklar yaşanmaktadır. Genel itibarıyla sözel olan veya çok ağır cezaları içeren bu istismar durumu, çocuğa yeterli duygusal desteğin sağlanmaması, sevgi gösterilmemesi, cinsel ya da fiziksel şiddete uğradığı zaman sessiz kalınması şekliyle de zuhur edebilmektedir.

Cinsel istismar; psikososyal gelişimini tamamlamamış çocuğun herhangi bir yetişkin tarafından cinsel amaçla istismar edilmesidir. Söz konusu durum, çocuğa temas ile gerçekleştirilebileceği gibi, teşhir, röntgen ve pornografi gibi yöntemler kullanılması şeklinde de kendini gösterebilmektedir.

DÜNYA GENELİNDEKİ ÇOCUK İSTİSMARI ORANLARI

BM'nin 2014 yılında dünya genelinde çocuklara yönelik istismara ilişkin yayımladığı bir raporda, her 10 kız çocuğundan birinin cinsel istismara maruz kaldığı ifade edilmektedir. 190 ülkeden edinilen veriler

dikkate alınarak hazırlanan raporda ayrıca cinayete kurban giden çocuk ve ergen sayısının 2012 yılında 95.000'i bulduğu belirtilmektedir.

Bu durum Brezilya, Guatemala, Kolombiya, Panama, Venezuela gibi

İsrail’de yaşayan çocukların %48,5’i istismara uğramaktadır.

Latin Amerika ve Karayip ülkelerinde 10 ila 19 yaş arasındaki erkeklerde görülen ölüm nedenlerinin başında gelmektedir. Yine BM raporlarına göre 58 ülkede çocukların %17’si ağır fiziksel cezalara maruz kalmaktadır. Her 10 yetişkinden üçünün bu davranış biçimini çocuğun yetişmesi için gerekli gördüğü tespiti de raporda dikkat çeken hususlar arasındadır.

Çocuk istismarı oranlarına Asya genelinde bakıldığında çocukların mevcut durumunun iç karartıcı olduğunu söylemek abartılı olmayacaktır. 1994-2005 yılları arasında Japonya’da yapılan bir araştırmada 15 yaşından küçük 1.084 çocuğun aileleri tarafından öldürüldüğü görülmektedir. 2000-2003 senelerinde Kore’de 20 yaşın altında 2.621 kişi cinayete kurban gitmiştir. 2009’da Tayvan özelinde yapılan bir çalışmada, hayatını kaybeden çocukların %14,6’sının failinin ebeveynleri olduğu tespit edilmiştir. Asya’da cinsel istismara uğrayan çocuk oranı da hayli yüksektir. Tayland’da 2005 senesinde 18 yaşından küçük olmasına karşın cinsel münasebette bulunmaya zorlanan çocukların oranı %17,1 iken

bu oran 2007 yılında %21’e yükselmiştir. Asya’ya yönelik yapılan bir başka çalışmada Çin’de ailelerin %67,1’inin yaşları 3-6 arasında değişen çocuklarına duygusal anlamda kötü davrandıkları görülmüştür.³¹ Çocuk istismarıyla alakalı bir diğer kan dondurucu hadise de Uzak Doğu Asya’nın en fakir ülkelerinden biri olan Endonezya’da yaşanmaktadır. Sürdürülebilir nitelikte ekonomik altyapıya sahip olmayan Endonezya’nın Batı Java bölgesinde bazı aileler, geçimlerini sağlamak için kız çocuklarını kadın ticareti yapan kişi veya gruplara yüklü miktarlarda para yahut lüks bir ev karşılığında satmaktadır. Yaşları 15-16 ve üzeri olarak değişen, fuhuş yapmaya zorlanan bu kız çocuklarının içler acısı durumu, neredeyse herkes tarafından normal karşılanmaktadır. Öyle ki kimi aileler, kız çocuk sahibi olduklarında, ilerleyen zamanlarda maddi sıkıntıya düşerlerse kızlarının kendilerine gelir sağlayacağı düşüncesiyle kutlama yapmaktadır. Yalnızca evlendikleri takdirde böyle bir muameleye maruz kalmaktan kurtulabilen kız çocukları, ne geleceğe dair hayaller kurabilmekte ne de eğitim hayatlarına

BM ASKERLERİNE YÖNELİK CİNSEL İSTİSMAR İDDİALARI

Dünyanın pek çok çatışma bölgesinde sivillerin güvenliğini sağlamakla görevli BM'ye bağlı askerler, zaman zaman cinsel istismar suçlamalarıyla karşı karşıya kalmaktadır.

MINUSCA (BM İstikrar Misyonu) askerleri 2015'ten bu yana 171 cinsel istismar olayına karışmakla suçlanmıştır.

2014: Orta Afrika Cumhuriyeti'nde görevli Fransız askerlerinin 2014'te altı çocuğa cinsel istismarda bulundukları iddiaları ortaya atılmıştır. MINUSCA'ya bağlı Burundili ve Gabonlu askerlerin de söz konusu istismar vakalarına karıştığı öne sürülmüştür.

2015: MINUSCA'ya bağlı askerlere yönelik Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nde 38 cinsel istismar suçlaması bulunmaktadır.

2016: BM kaynaklarına göre ocak ve mart aylarında Burundili ve Faslı askerlerin karıştığı 25'ten fazla cinsel istismar olayı yaşanmıştır. Takip eden aylar içerisinde 100'e yakın yeni vakanın olduğu belirtilmiştir.

MINUSCA, 2016 Ocak ayında cinsel istismarla suçlanan 925 Demokratik Kongolu askerin ülkelerine geri gönderilmesine karar vermiştir.

BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Zeyd Raad el-Hüseyn, mağdur olduğu söylenen çoğu çocuk toplam 108 kişinin ifadesine başvurulduğunu belirtmiştir.

devam edebilmektedir. Ayrıca, ebeveynleri tarafından ticari gelir kapısı olarak görülen bu çocuklar, yapmaya zorlandıkları iş sebebiyle bir müddet sonra sağlıklarını da yitirerek AIDS ve benzeri ölümcül hastalıklara yakalanabilmektedir.³²

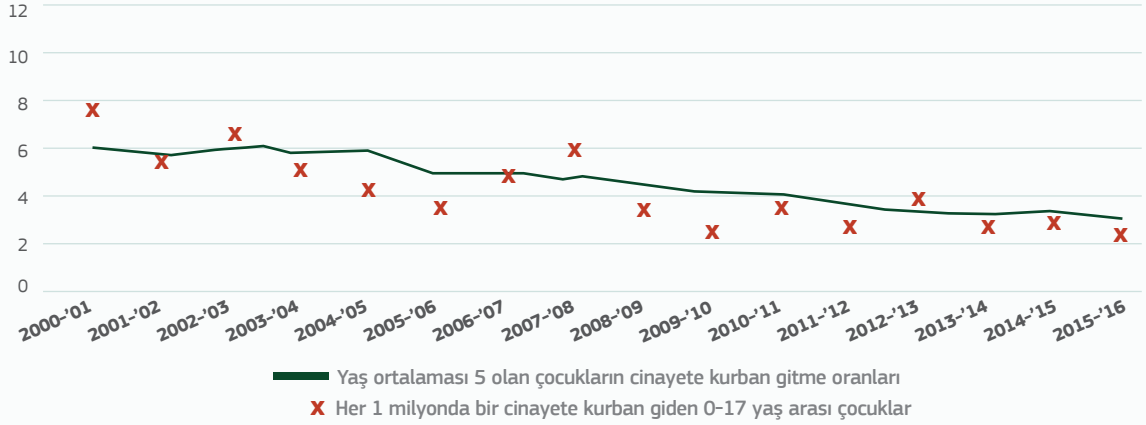
Güney Afrika'da çocukların %26,3'ünün cinsel taciz/tecavüze uğradığı bildirilmektedir. İsrail'de yapılan bir çalışmada da öğrencilerin %22,2'sinin fiziksel, %29,1'inin duygusal istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir.³³ Yine İsrail'de, Devlet Denetçisi Yosef Shapira'nın 2015 yılında yayımladığı bir rapora göre 6.000 çocuğun cinsel, 13.000 çocuğun ise fiziksel istismara uğradığı saptanmıştır. 2013 senesinde Haifa Üniversitesi tarafından hazırlanan bir raporda, İsrailli çocukların yarısından fazlasının fiziksel,

duygusal ve cinsel istismara maruz kaldığı kaydedilmiştir. 8.239 Yahudi, 2.274 Arap asıllı çocuk üzerinden hazırlanan rapora göre, İsrail'de yaşayan çocukların %48,5'i istismara uğramaktadır.³⁴ İnsan Hakları Örgütü tarafından yayımlanan bir diğer raporda, İsrail polisleri tarafından gözaltına alınan Filistinli çocukların tacize uğradığı ifade edilmektedir. 2015 yılından itibaren dokuz cinsel istismar vakası belgelenmiştir. İsrailli askerlerin Filistinli çocuklara uyguladığı fiziksel ve cinsel istismarın çocuklar üzerinde ciddi travmalara yol açtığı da yine raporda belirtilmiştir.

Avrupa'daki çocuk istismarı oranı, küresel düzleme nispeten hayli yüksektir. Yapılan araştırmalar çocuk istismarına ilişkin pornografik görüntü ve video kayıtlarının %60'ının Avru-

**2015-2016
arasında
Avrupa'da çocuk
istismarına
konu olan 4,4
milyon, 2017
senesindeyse 8,2
milyon görüntü
ve videonun
web sitelerinde
dolaştığı
bilinmektedir.**

İngiltere'de Cinayete Kurban Giden 0-17 Yaş Arası Çocuklar

Kaynak: "How Safe are Our Children?", NSPCC, 2017, s. 18.

pa'da bulunduğunu göstermektedir. 2015 yılında Kuzey Amerika'da çocukların kötüye kullanıldıkları pornografik video ve fotoğrafların internet ortamındaki oranının %57 olduğu tespit edilmiştir. Çocukların öznesini teşkil ettiği müstehcen içeriklerin kullanımının en yaygın olduğu ülkelerin başında Hollanda gelmektedir. 2015-2016 arasında Avrupa'da çocuk istismarına konu olan 4,4 milyon, 2017 senesindeyse 8,2 milyon görüntü ve videonun web sitelerinde dolaştığı bilinmektedir.³⁵

Çocuk istismarının en çok yaşandığı ülkelerden olan Avustralya'da her yıl bahse konu durumla ilgili 50.000 dava açılmaktadır. ABD'deyse her beş çocuktan birinin cinsel saldırıya maruz kaldığı bildirilmektedir.³⁶ Yapılan araştırmalara göre, ABD'de doğan bebeklerden her 500.000'inin -önlem alınmadığı takdirde- 18 yaşına gelene kadar cinsel istismara uğrama riski oldukça yüksektir.³⁷ Ülkede yaşayan çocukların %28,3'ünün fiziksel, %20,7'sinin cinsel, %10,6'sının duygusal istismara maruz kaldığı tes-

pit edilmiştir. Yapılan birtakım araştırmalar neticesinde, 2014 yılında ABD'de yaşayan 4-5 yaş arasında ki 1.580 çocuğun uğradığı istismar sonucu hayatını kaybettiği ortaya konmuştur. İstismara uğrayan iki yaş ve altı çocukların %70'i maruz kaldıkları olay sebebiyle yaşamını yitirmiştir. ABD'de uğradıkları eziyet sonrası hayatını kaybeden çocukların %80'inin katili anne veya babalarıdır.³⁸ 2012 yılında ABD'de yapılan bir başka araştırmaya göre, yerel çocuk koruma servislerine intikal eden 3,4 milyon çocuk istismarı vakası olduğu tespit edilmiştir. İhmal edilen ya da fiziksel ve cinsel istismara maruz kalan 1.640 çocuğun hayatını kaybettiği de bahse konu raporda yer almıştır. Yine aynı rapora göre, kötü muameleye maruz kalan çocukların %70'i, üç yaşın altındadır.³⁹

2012 yılında İngiltere özelinde yürütülen bir çalışma, ülkede her 200 yetiştikten birinin pedofili olduğunu ve her yıl 16.000'den fazla çocuk istismarı davası açıldığını göstermektedir.⁴⁰ 2013 yılında İngiltere'de ya-

şanan çocuk istismarı vakalarının 4.171'i 13 yaş altı kız çocuklarına, 1.267'si 13 yaş altı erkek çocuklarına yönelik olarak gerçekleşmiştir.⁴¹ Her 20 çocuktan 1'inin cinsel istismara uğradığı ülkede, bu olaya maruz kalan çocukların %90'ının tanındıkları ve yakın çevrelerindeki kişiler tarafından istismar edildiği tespit edilmiştir.⁴² 2015-2016 yılları arasında gerçekleştirilen başka bir çalışma, İngiltere'de 18 yaş altındaki çocukların %4,8'inin cinayete kurban gittiğini göstermiştir. İngiltere'de sadece 2015-2016'da 18 yaşından küçük 56 çocuk cinayete kurban gitmiştir.⁴³

Kuzey İrlanda'da yapılan bir araştırmaya göre, ülkede 2014 senesinde 18 yaş altı 1.223 çocuk cinsel istismara uğramıştır. Bu rakam 2015 senesinde %26 oranında artmış ve istismara uğrayan 18 yaş altı çocuk sayısı 1.809'a yükselmiştir.⁴⁴

Avrupa'da 2003 yılından günümüze, toplamda 18 milyon çocuk cinsel şiddete, 44 milyon çocuk fiziksel şiddete, 55 milyon çocuk ise duygusal şiddete maruz kalmıştır. Bu durum, her yıl

► Batı'daki cinsel istismarın geldiği boyutları göstermesi bakımından bazı yardım kurumlarının adının karıştığı skandallar dikkat çekicidir. Örneğin, İngiltere merkezli OXFAM adlı kuruluşun bazı çalışanları, Çad ve Haiti gibi ülkelerde mağdurlara yönelik cinsel istismar olaylarına adları karıştıkları için istifa etmiştir. 2006-2009 yılları arasında Çad'da, 2010 yılından sonra da Haiti'de çocuklara yönelik çirkin istismarlarını itiraf eden OXFAM yöneticilerinden Ronald Van Hauwermeiren bu isimlerden yalnızca biridir. Avrupa Komisyonu'ndan aldığı fonları kaybetme endişesi ile raporları örtbas etmeyi tercih eden OXFAM ise, olayın yayılmasının ardından sadece vakaya karıştığı iddia edilen kişilerin işine son vermiş, üçünü de istifaya zorlayarak konuyu kapatma yoluna gitmiştir. Ne var ki Hauwermeiren halen *Action Against Hunger*'in Bangladeş direktörlüğünü yürütmektedir. ABD merkezli *World Vision* isimli kurum da Haitili depremzedeleri yardım karşılığında cinsel ilişkiye zorlayan personellerinin olduğunu açıklamıştır.

İSTİSMARIN FİZİKSEL, PSİKOLOJİK SONUÇLARI KALICIDIR

Çocukluğunda istismara uğrayan ya da ihmal edilen yetişkinlerde görülme riski yüksek bazı davranışlar:

Şiddete meyilli olmak

Depresyon

Obezite

İstenmeyen hamilelikler yahut cinsel hastalıklar

Alkollü içecekler ve uyuşturucu madde kullanımı

Türkiye’de çocuk istismarının birinci sırada aile içinde gerçekleştiği, bunu okulların, kolluk kuvvetlerinin, sokakların, çocuk bakım evlerinin, tutuklu ve hükümlü olan çocukların tutuldukları kurumların ve çalıştıkları iş yerlerinin izlediği saptanmıştır.

15 yaş altı en az 850 çocuğun hayatını kaybetmesine neden olmuştur. 2014 senesinde hazırlanan bir başka rapora göre de fiziksel şiddet sonucu yaralanan çocukların %24’ü hayatını kaybetmiştir.⁴⁵ İstismara uğrayan çocukların Avrupa’da cinayete kurban gitme oranı ise %20 ila %33 arasında değişmektedir.⁴⁶

2008 yılından bu yana Avrupa’da çocuğa yönelik şiddet ve istismar oranları tırmanışa geçmiştir. 2013 senesinde hazırlanan bir rapor “Çocuk Yardım” adı altında kurulan bir çağrı merkezine gelen aramaların 2,1 milyonunun istismara uğrayan ve yardım isteyen çocuklardan oluştuğunu ortaya koymuştur.

Dünyadaki çocuk istismarı konusu spesifik olaylar baz alınarak incelendiğinde de durumun evrensel bir sorun olduğu bir kez daha görülmektedir: Fransa’nın Lyon kentinde bulunan Katolik Kilisesi’ndeki Bernard Preynat isimli papazın çocuklara yaptığı cinsel istismar, yalnızca 2015 yılında ABD’li 133 askerî

personelin çocuklara karşı işlenen cinsel suçlardan almış olduğu hükümler, dava konusu olmuş onlarca benzer olaydan sadece birkaçıdır.

Suriye savaşıyla birlikte mülteci konumuna düşen milyonlarca insanın sığındığı kamplarda yaşanan taciz ve tecavüz vakalarıysa söz konusu durumun bambaşka bir boyutunu oluşturmaktadır. Örneğin 2016’da boşaltılan Fransa’daki Calais Mülteci Kampı’nda yaşları 14 ila 16 arasında değişen yedi erkek çocuğun tecavüze uğraması, küresel ölçekte çocuk haklarının ne denli ihlal edildiğini sarih bir biçimde ortaya koymaktadır.

Soruna Türkiye üzerinden bakıldığında, istismarın birinci sırada aile içinde gerçekleştiği, bunu okulların, kolluk kuvvetlerinin, sokakların, çocuk bakım evlerinin, tutuklu ve hükümlü olan çocukların tutuldukları kurumların ve çalıştıkları iş yerlerinin izlediği saptanmıştır. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nun hazırladığı 2006-2011 yıl-

larını kapsayan raporda, hakların-
da koruma kararı alınan çocukla-
rın %18,6'sının anne ve babasının
ihmal ve istismarına maruz kaldığı
için korunmaya alındığı bildirilmiş-
tir. Emniyet Genel Müdürlüğü ista-
tistiklerinde 2002-2005 yılları ara-
sında 0-10 yaş arası 27.782 çocu-
ğun suç mağduru olmaları nedeni-
yle merkezlere getirildiği bildirilmek-
tedir. Yine Türkiye'de sekiz ilde, yaş-
ları 4-12 arasında toplam 16.100
çocuk üzerinde yapılan bir çalış-
mada, kız çocukların %34,6'sının,
erkek çocukların %32,5'inin fizik-
sel istismara uğradığı saptanmış-
tır. İstismarı uygulayanların %77'si-
nin aile üyeleri, %11'inin akrabalar,
%2'sinin çocuk ile irtibatlı olan di-
ğer kişiler (öğretmen, bakıcı vb.)
olduğu görülmektedir.⁴⁷ Adalet Ba-
kanlığı verilerine göre sadece 2014
yılında Türkiye'de açılan "çocuğa
taciz davası" sayısı 40.000'dir. Bu
davaların 24.285'i karara bağlan-
mıştır. Sonucu itibarıyla mahkû-
miyet kararı çıkan dava sayısı ise
13.968'dir. Her ay Adli Tıp Kuru-
mu'na gelen cinsel istismar vaka

sayısının 650 civarında olduğu
belirtilmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK),
Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı,
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlı-
ğı, meclis soru önergelerine veri-
len cevaplar, sivil toplum kuruluş-
ları ile akademisyenlerin araştır-
maları ve günlük gazetelere yan-
sıyan olaylardan elde edilen ista-
tistiki verilere göre, çocuk pornog-
rafisinin en yaygın olduğu ülkeler-
den biri olan Türkiye'de çocuklara
karşı cinsel saldırı, taciz ve teca-
vüz davalarında 2008'den 2013'e
kadar yaklaşık %400 oranında bir
artış yaşanmıştır. Buna göre, çocu-
ğa karşı işlenen cinsel taciz, saldırı
ve istismar suçları ile ilgili davala-
rın sayısı 2008'de 7.500, 2009'da
13.812, 2011'de 18.334 olarak
kaydedilmiştir.

Türkiye'de cinsel istismara uğ-
rayan çocukların yaş ortalaması
13,7'dir. Kötüye kullanılan çocuk-
ların %71,6'sını 14-17 yaş arasın-
daki çocuklar oluşturmaktadır. Bah-
se konu çocukların %88,3'ü kız ço-
cuğudur. İstismara uğrayan çocuk-

**Türkiye'de cinsel
istismara uğrayan
çocukların yaş
ortalaması
13,7'dir. Kötüye
kullanılan
çocukların
%71,6'sını 14-17
yaş arasındaki
çocuklar
oluşturmaktadır.**

ların %52,9'u eğitim hayatına devam etmemektedir. Bu çocukların %4,7'si zihinsel engelli iken %7,3'ü daha evvel de istismara uğramıştır. Suistimallerin %49,3'ü zorla, %30'u tehditle, %44'ü daha önceden planlanmış bir şekilde gerçekleşmiştir. İstismara uğrayan çocukların %41,3'ü direnç göstermiş, bahse konu durum %53,3 oranında çocuğun yaralanmasına sebep olurken, bu saldırıların %20'si hamilelikle sonuçlanmıştır. İstismarlar %62 oranında tekrar etmiştir. Suistimal edilen çocukların yaşadığı bu durum, çocukların annelerine anlatması ya da ebeveynlerin çocukların yaşadığı bu durumu fark etmesi sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Vakaların %81,3'ünde adli rapor verilmemiştir. Bununla birlikte adli veya hastane raporlarında, bu olayın çocukların %78,6'sının ruh sağlığını çok olumsuz etkilediği tespit edilmiştir.⁴⁸

Kabaca çocuk istismarı olarak adlandırılan bu hususlara sebebiyet verenler, herhangi bir dine, kültüre mensup ya da belirli ekonomik koşullara sahip olanlar gibi net bir şemayla gruplara ayıramamaktadır. Ancak söz konusu durum bireysel bağlamda ele alındığında, çocuk istismarına sebebiyet veren kişilerin bilişsel, duygusal ve davranışsal sorunları olduğu gözlemlenmiştir. Aynı zamanda bu kişilerin çoğunun uyuşturucu madde kullandığı ve çocukluk dönemlerinde benzer travmalara maruz kaldığı da araştırmaların ortaya koyduğu bulgularındandır. İnsanlık tarihi boyunca üzerine konuşulan mevzulardan olan bu durum, istismara maruz kalan çocuklarda çatışmalı ruh hallerine, bilişsel yetilerde hasara, akademik anlamda başarısızlığa sebep olmaktadır. Saldırgan ve suça yö-

nelik davranışlar, kaygı bozuklukları, intihara meyil, kâbuslar, fobiler, dikkat dağınıklığı ve hiperaktivite yine en çok istismara maruz kalan çocuklar da görülmektedir.

Demografik veya sosyoekonomik düzeyle ilgili belirgin bir bağlantısı saptanamayan çocuk istismarı konusu, son birkaç yıldır daha sık gündeme gelmeye başlamıştır. 21. yüzyılda meydana gelen savaşlar, doğal afetler, kişisel bazda yıkımlara neden olan toplumsal ve ahlaki problemler, devletlerin sosyal politikalarındaki yetersizlikler ve benzeri birçok etken, çocuk istismarının artmasına yol açmaktadır. Savaş veya farklı sebeplerle yurtlarından edilen, ailelerini kaybettikleri için korumasız kalan çocukların durumu ve özellikle annenin eşlik ve kadınlık rollerinin ailenin büyük kız çocukları tarafından devralınması gibi hususlar, artan istismar vakalarının sebepleri arasındadır. Toplumun her kesimini derinden etkileyen sosyal bir sorun olan çocuk istismarı konusunun, istatistikler ve yaşanan olaylar değerlendirildiğinde kaygı verici bir yöne evrildiği görülmektedir.

Çocuk istismarı mevzusu, tüm dünya halkları açısından ciddi bir sorundur. Önlem alınmaması halinde nesiller boyu sürecek bir dönüğe dönüşebilecek bu olgu, geleceği de tehdit etmektedir. Zira şiddet ve cinsel istismar gibi olaylara maruz kalan bir çocuğun yaşadığı tüm kötü şeyleri ileriki yaşlarında bir başkasına aynı şekilde yaşatması eğilimi, bu durumu nesillerin geleceğini etkileyen bir olguya dönüştürmektedir. Çocuk istismarının önlenmesi konusunda kapsamlı biçimde hukuki, siyasi, ahlaki, dinî ve ailevi boyutları içeren önlemler alınmalıdır.

Çocuk yoksulluğu konusu paradan daha fazlasıdır ve çok boyutludur. Çocuklar için yoksulluk; beslenme, sağlık, su, eğitim veya barınak gibi yaşamın önemli gereksinimlerinden mahrum bırakılmak demektir.

YOKSULLUK VE YOKSULLUĞUN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Ülkeden ülkeye, sebepleri ve boyutları farklılık gösteren yoksulluk, insanlığın çözmek için büyük uğraşlar verdiği problemlerin başında gelmektedir. BM'nin yapmış olduğu tanıma göre yoksulluk; bireyin beslenme, giyinme, barınma, eğitim gibi temel haklarından yoksun olması durumudur.

Bireylerin günlük temel ihtiyaçlarını karşılayacak ekonomik, coğrafi, siyasi yeterliliğe sahip olma hali de yoksulluğun bir başka boyutudur. Doğal afetler, çölleşme,

ülke yönetimlerindeki yozlaşmaların getirdiği eksik ve yanlış politikalar, işsizlik, hızlı nüfus artışı, beyin göçü gibi değişen şartlar, ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar, farklılaşan coğrafi koşullar, yoksulluğun sebeplerini oluşturmaktadır.

Yoksulluk gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kendisini farklı şekillerde göstermektedir. Açlık, salgın hastalıklar, çocuk işçiliği, bunların sonucunda vuku bulan ölümler, yoksulluğun farklılaşan yüzleri arasındadır.

DÜNYADAKİ YOKSUL ÇOCUKLAR

Toplumların her kesimi açısından araştırılması, üzerine konuşulması gereken bir sorun olan yoksulluğun en çok etkilediği kesim çocuklardır. Dünyanın dört bir yanındaki yoksul çocuklar, beslenme yetersizliğinden kaynaklı pek çok hastalıkla karşı karşıyadır. Bunun yanı sıra bahse konu şartlar altında yaşamaya mecbur bırakılan bu çocukların çoğu eğitim hayatlarına ya çok kötü koşullarda devam etmektedir ya da okulu bırakmak zorunda kalmaktadır.

Doğu'dan Batı'ya dünyadaki bütün ülkeleri alarma geçiren çocuk yoksulluğunun etkileri ne yazık ki kalıcıdır. Dünyadaki yoksulların neredeyse yarısını çocuklar oluşturmaktadır. Bugün dünya üzerinde 569 milyon çocuk günlük 1 avroyla geçinmek zorundadır. Çocuğun gelişimiyle doğrudan ilgili olan iyi beslenme, iyi bir hayata sahip olma, güzel bir dünyada yaşama, iyi giyinme, uygun koşullarda barınma, eğitim gibi haklar, yoksulluk nedeniyle sağlanamamakta, Sahra-altı Afrika'da 247 milyon çocuk aşırı yoksulluk altında yaşamını sürdürmektedir. Dünyanın en gelişmiş ekonomilerine sahip ülkelerinde de çocuk yoksulluğu endişe verici boyutlara ulaşmıştır. Avrupa'da 26 milyon çocuk, yoksulluk ve sosyal dışlanma riskiyle karşı karşıyadır.⁴⁹

Çocuk yoksulluğu konusu paradan daha fazlasıdır ve çok boyutludur. Çocuklar için yoksulluk; beslenme, sağlık, su, eğitim veya barınak gibi yaşamın önemli gereksinimlerinden mahrum bırakılmak demektir. UNICEF'e göre 30 Sahra-altı Afrika ülkesinde ki her üç çocuktan ikisi bu yoksunlukların iki veya daha fazlasından muz-

dardır. Her yıl 5,9 milyon çocuk yoksulluk nedeniyle yeterli beslenemediği için hayatını kaybetmektedir.⁵⁰ Bu da her gün ortalama 2.000 çocuğun yaşamını yitirdiği anlamına gelmektedir.⁵¹ BM'nin 2013 yılında küresel alanda yaşanan "Çocuk Ölümleri" hakkındaki raporunda, açlık ve salgın hastalıklar sebebiyle hayatını kaybeden çocuk sayısının 2012 yılında 6,6 milyon olduğu, bu çocukların beş yaşına dahi gelemeden hayatlarını kaybettikleri belirtilmektedir. Çocuk ölümlerinin en çok Hindistan, Nijerya, Pakistan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Çin Halk Cumhuriyeti gibi ülkelerde meydana geldiği de raporda yer alan veriler arasındadır.

Ülkeler özelinde çocuk yoksulluk oranları incelendiğinde dünyanın en zengin altıncı ülkesi olan İngiltere'de dahi her dört çocuktan birinin yoksulluk riskiyle karşı karşıya olduğu görülmektedir. Bahse konu bu risk durumunun İngiliz hükümetine maliyeti yıllık 29 milyar sterlindir.⁵² Yapılan araştırmalara göre İngiltere'de çocuk yoksulluğu, en çok Londra, Manchester ve Birmingham'da görülmektedir.⁵³ 1,7 milyon çocuğun yoksulluk altında yaşadığı İngiltere'de yüz binlerce çocuk okula aç gitmekte, bunların yalnızca 700.000'i ücretsiz yemekhane hizmetinden faydalanabilmektedir.⁵⁴ Yayımlanan en son rakamlara göre İngiltere'de yoksul olarak sınıflandırılan çocuk oranı yükselen bir çizgide seyretilmektedir. Uzmanlar, İngiltere'de çocuk yoksulluğu oranlarının 2021 yılına kadar artmaya devam edeceğini, bunun da ilerleyen yıllarda ülkede daha da yayılacak olan

yoksulluğun ayak sesleri olduğunu dile getirmektedir. %74 oranında çalışan nüfusa sahip olan İngiltere’de ödenen ücretlerin düşük olması, yoksul insan sayısının her geçen gün daha da artmasının sebeplerinden biridir.⁵⁵ Fransa’da da durum İngiltere’den farklı değildir. Burada da her beş çocukta biri yoksulluk riski taşımaktadır. Diğer bir deyişle 2015 yılında yapılan araştırmalardan elde edilen verilere göre, Fransa’da 3 milyondan fazla çocuk, yoksul olarak sınıflandırılmıştır. Bu çocukların 30.000’i evsizken, 9.000’i gecekondlu mahallelerinde hayatlarını sürdürmektedir. Sosyoekonomik

anlamda dezavantajlı gruba mensup çocukların 140.000’i maddi imkânsızlıklar nedeniyle okuldan ayrılmıştır.⁵⁶ Avrupa Birliği’ne üye ülkelerden biri olan İspanya’da da yoksulluktan en çok etkilenen kesimin çocuklar olduğu belirtilmiştir. Yapılan araştırmalar, İspanya’da çocukların yoksulluk oranının 2008-2014 yılları arasında dokuz puan artarak %40’a yükseldiğini göstermektedir.⁵⁷ İspanya’nın güneyinde özerk bir bölge olarak yer alan Endülüs’te ise durum daha da kötüdür. Buradaki çocukların %44’ü yaşamlarını yoksulluk içerisinde sürdürmeye çalışmaktadır.⁵⁸

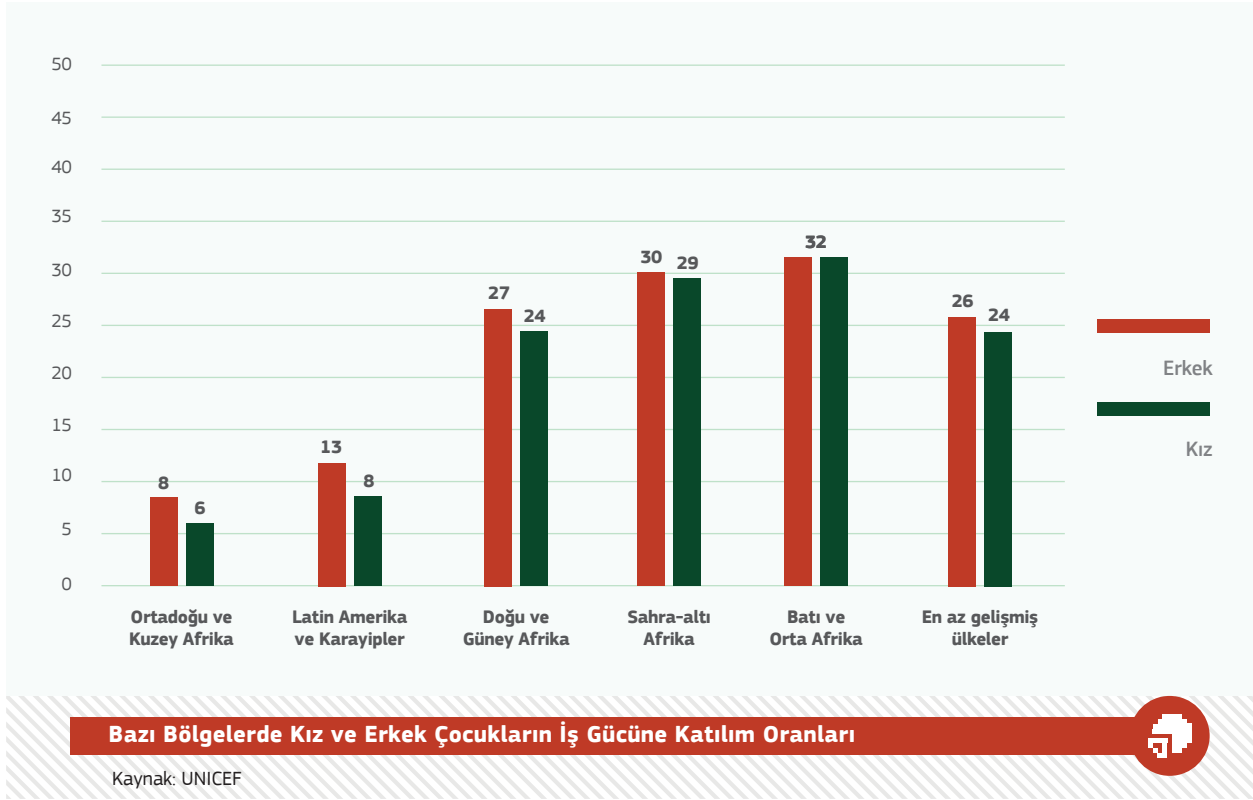
ÇOCUK İŞÇİLER

❧ Açlık ve salgın hastalıklar sonucu ölümler haricinde, yoksulluğun çocuklar üzerindeki örseleyici bir başka boyutu da çocuğun maddi gelir kaynağı olarak görülmesi mevzuudur. Aileleri tarafından bir hayat polisi olarak görülen çocuklar, aile bütçesine katkıda bulunmak, evi geçindirmek, yoksullukla mücadele etmek gibi gerekçelerle çalıştırılmaktadır. “Çocuk işçi” kavramının muhtevasını oluşturan, iradi yeterliliğe sahip olmayan çocukların çalıştırılması hadisesi, çocuk haklarının ihlaline, bununla birlikte birçok ahlaki problemin de ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Çocukların silah altına alınması, müstehcen videolara ve cinsel ticarete konu edilmesi de çocuk işçiliğinin kapsamı alanındadır. Kısacası, çocukları çocukluklarını yaşamaktan alıkoyan, potansiyellerini ve saygınlıklarını eksiltken, daha da önemlisi fiziksel ve zihinsel gelişimleri açısından zararlı olan bütün işler, çocuk işçiliğinin sınırları içerisinde yer almaktadır.

Uluslararası hukuk normları itibarıyla çocukların borç karşılığı veya bağımlı olarak çalıştırılması gibi kölelik ve kölelik benzeri uygulamaların tüm biçimleri yasaktır. Ne var ki bu durum dünya genelinde milyonlarca çocuğun eğitim hayatını askıya alarak ve gü-

Açlık ve salgın hastalıklar sonucu ölümler haricinde, yoksulluğun çocuklar üzerindeki örseleyici bir başka boyutu da çocuğun maddi gelir kaynağı olarak görülmesi mevzuudur.

2012 yılında yapılan araştırmalara göre, Türkiye genelinde 6-17 yaş grubundaki çocuk sayısı 15.247.000'dir. Bu yaş grubundaki çocukların %66,5'i kentlerde, %33,5'i kırsalda yaşamaktadır.

venliklerini tehlikeye atarak muhtelif platformlarda çalıştırılmasının önüne geçememiştir. Emeğin en savunmasız halini oluşturan çocuk işçiler, dışlanma, yaşanan topluma adapte olmama, insanlara yabancılaşma gibi durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. Çalıştıkları için eğitim hakları ellerinden alınan bu çocuklar, istihdamın en tehlikeli ve ucuz alanlarında kullanılmaktadır.

Bugün dünya genelinde 200 milyondan fazla çocuk işçi bulunmaktadır. Bunların 73 milyonu ise 10 yaşından küçüktür. Çocuk işçiliğinin en yoğun olarak görüldüğü bölge Sahra-altı Afrika'dır. Çoğu çocuk kakao, kahve, pamuk ve lastik ürünleri üreten yerlerde çalışmaktadır. 20 milyon çocuğun giysi, halı, oyuncak, kibrit ve el yapımı sigara üreten fabrikalarda çalıştırıldığı bildirilmektedir.⁵⁹ Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) *Dünyadaki Çocuk İşçiler 2015* adlı raporuna göre, düşük gelirli ülkelerde çocukların yaklaşık %30'unun 15 yaşında çalışmaya başladığına dikkat çe-

kilmektedir. 5 ila 14 yaş grubu arasında dünya genelinde 120 milyon çocuk işçi bulunduğu da raporda yer alan sayısal veriler arasındadır. Çocuk iş gücünün kullanımı hem gelişmiş hem de Latin Amerika, Ortadoğu, Asya ve Afrika'daki gelişmekte olan pek çok ülkede bütün üretim sektörlerinde kendini göstermekle birlikte, bu durum az gelişmiş ülkelerde yoğunluk kazanmaktadır. 2017 senesinde UNICEF'ten elde edilen sayısal verilere göre, 5-17 yaş arasındaki çocuk işçilerin oranı Ortadoğu'da %7, Latin Amerika ve Karayipler'de %11, Doğu ve Güney Afrika'da %29, Batı ve Orta Afrika'da %32, gelişmiş ülkelerdeyse %26'dır.⁶⁰

Dünya genelindeki çocuk işçi oranları Suriye'deki savaşa birlikte yükselişe geçmiştir. Topraklarından göç etmek zorunda kalan Suriyeli aileler gittikleri ülkelerde hayatta kalabilmek ve temel gıdalara erişebilmek için çocuklarının çalışmasına göz yummaktadır. 2013 yılında elde edilen rakamsal verilere göre, Ürdün'de 30.000,

Lübnan'da da 50.000 Suriyeli çocuk işçi mevcuttur.⁶¹

Çocuk işçiliği sorunu tarımsal ekonomiden sanayi ekonomisine geçiş süreci yaşayan Türkiye için de önem taşımaktadır. Köyden kente yaşanan göçler neticesinde bireylerin topluma uyum sağlamakta zorlanmaları ve ailelerin daha fazla gelir edinmek amacıyla çocuklarını kazanç elde etmede kullanmaları, sokaklarda ve marjinal sektörlerde çalışan çocuk sayısını arttırmaktadır.

2012 yılında yapılan araştırmalara göre, Türkiye genelinde 6-17 yaş grubundaki çocuk sayısı 15.247.000'dir. Bu yaş grubundaki çocukların %66,5'i kentlerde, %33,5'i kırsalda yaşamaktadır. Bahse konu çocukların %91,5'i bir okula devam ederken, %8,5'i eğitimi yarıda bırakmıştır.⁶² Türkiye özelinde çocuk işçilerin çalışma nedenleri TÜİK'in 2012 yılı *Çalışan Çocuklar Anketi* sonuçlarına göre şöyledir: 6-17 yaş grubundaki çocukların %41,4'ü "hane halkı gelirin katkıda bulunmak"; %28,7'si "hane hal-

kının ekonomik faaliyetlerine yardımcı olmak"; %15,2'si ise "iş öğrenmek, meslek sahibi olmak" için çalışma hayatına katılmışlardır. Ailenin isteği üzerine çalışan çocukların oranı %6, kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çalışan çocukların oranı da %6,8 olarak belirlenmiştir.⁶³ Kentsel bölgelerde yaşayan çocuklar; sanayi ve hizmet ağırlıklı sektörlerde, örneğin ev işlerinde, çocuk bakıcılığında, dükkânlarda, küçük atölyelerde, restoranlarda çalıştırılırken, kırsal bölgelerde ikamet edenler ev işlerinin yanı sıra tarım ve hayvancılık sektöründe kullanılmaktadır. Haftalık ortalama fiilî çalışma süresi okula devam etmeyen çocuklar için 54,3 saat ile Türkiye'nin çalışma saatleri ortalamasının üstündedir.⁶⁴ Ücretli, yevmiyeli veya kendi hesabına çalışan çocukların %52'sinin 2012 yılındaki aylık ortalama kazancı 400 TL olarak hesaplanmıştır.⁶⁵ Ücretli veya yevmiyeli olarak çalışan çocukların %3,4'ü sakatlanma veya yaralanma yaşamıştır; %34'ü aşırı yorulmakta-

dır; üçte birine iş yerinde yemek verilmemektedir; %36'sının haftalık izni yoktur. Yıllık ücretli izin, çalışan çocukların %89'u için söz konusu değildir. Mesleki eğitim için çalışanların oranı %21,7 seviyesindedir.⁶⁶

Çalışan çocukların %49,8'i okula devam ederken, %50,2'si okula devam etmemektedir. Çalışan ço-

cuklardan 6-14 yaş grubundakilerin %81,8'i, 15-17 yaş grubundakilerin %34,3'ü okula devam etmektedir. Bu çocukların %44,7'si tarım, %24,3'ü sanayi ve %31'i hizmet sektöründe yer almaktadır. İşteki duruma göre; çalışan çocukların %52,6'sı ücretli veya yevmiyeli, %46,2'si ise ücretsiz aile işçisidir.⁶⁷

YOKSULLUĞUN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

❖ Kişisel yatkınlık ve yetenekleriyle birlikte psikolojik gelişimleri dikkate alınmadan çalışmak zorunda bırakılan çocuk işçilerin yaşadıkları travma-

lar onları toplumdan soyutlamaktadır. Gerek kentsel gerekse kırsal alanda yaşayan çocuklar, söz konusu işler dolayısıyla fiziksel ve ruhsal açıdan

olumsuz etkilenmekte, hastalanmakta ya da sömürüye maruz kalmaktadır. Çalışmak zorunda kalan çocuklar arasında madde bağımlılığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Dünyanın güvensiz ve iyi bir yer olmadığı hissine kapılan bu çocuklar, yaşitları-

na kıyasla suça daha eğilimlidir. Yapılan birçok araştırma, çocukluk döneminde yoksul olan kesimin ilerleyen yaşlarda da yoksullukla karşı karşıya kaldığını göstermiş, vuku bulan bu kısır döngünün ciddi toplumsal riskleri tetiklediği ifade edilmiştir.

SONUÇ

Bir toplumun gelişmişliğinin en önemli göstergelerinden olan “çocukların durumu” meselesi, hazırlanan bu raporda da ifade edilmeye çalışıldığı gibi, dünya genelinde ne yazık ki sıkıntılı bir görünüm arz etmektedir. Toplumsal hayatın sağlıklı bir şekilde ilerlemesi ve şekillenmesinde mihenk taşı olan çocuk, modern olarak adlandırılan 21. yüzyılda hâlâ şiddet, cinsel istismar, kötü muamele ve benzeri yüz kızartıcı durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. Ayrıca korunmaya ve bakıma muhtaç oldukları herkesin malumu olan çocuklar, değişen ve dönüşen dünyayla birlikte taktikleri ve usulleri farklılaşan savaş ortamlarına ve bu ortamların fiziksel, psikolojik, zihinsel ve ahlaki gelişimlerini zedeleyici varyasyonlarına şahitlik etmektedir. Söz konusu bu mecburi ve utanç verici şahitlik, onların bedenî ve ruhi gelişimlerinde ciddi hasarlara neden olmakta; bu hasar, içerisinde bulundukları toplumun geleceğine ilişkin dinamikleri de olumsuz etkilemektedir.

İnsan, özel anlamda çocuklarla alakalı olarak sebebiyet verdiği bu yıkıma, yine kendi eliyle çözüm bulmak zorundadır. Çünkü modern toplum ve modern toplumun düzenleyici erkleri, çocuğun fiziki, psikolojik, zihinsel ve ahlaki gelişimi için uygun koşulların sağlanmasında en temel sorumlulardan biridir. Söz konusu bu sorumluluğun bilincinde olan kişi ve yapılar, çocukların ihlal edilen haklarına ilişkin

türlü yollarla çözüm arayışına girmiştir. Bu arayışın bir sonucu da bütün ülkelerin karşı karşıya kaldığı sosyal, iktisadi, hukuki ve çevresel sorunlara çözüm üretmek amacıyla BM tarafından yayımlanan 191 ülkenin taraf olduğu “Binyıl Bildirgesi”dir. “Binyıl Kalkınma Hedefleri” olarak isimlendirilen bu hedefler; küresel, bölgesel ve ulusal düzeylerde ortak bir değerlendirmenin ve anlayışın gelişmesi için konulan amaçları içermektedir.

Mutlak yoksulluk ve açlık sınırı altında yaşayan kişi sayısının yarıya indirilmesi, dünyadaki her bireyin ilköğretimini tamamlaması, toplumsal hayatta cinsiyet eşitliğinin öne çıkarılması, beş yaş altı çocuk ölümlerinin ve gebelik esnasında anne ölüm oranlarının azaltılması ile dünya toplumlarını tehdit eden salgın hastalıkların yayılmasının önlenmesi, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması, yardımların artırılarak borç yükünün azaltılması gibi maddelerden oluşan bu milenyum hedeflerinin 1990 yılından başlayarak 2015 yılına kadar, 25 yıllık bir süre içerisinde gerçekleştirilmesi planlanmıştır.

İnsanlığın içerisinde bulunduğu türlü yıkımların giderilmesi adına konmuş olan bu hedeflere rağmen bugün ne yazık ki 1,2 milyar insan hâlâ yoksulluk içerisinde yaşamaktadır. Dünyanın çeşitli bölgelerinde çıkan savaşlar yüzünden insanlar vatanlarından, evlerinden göç etmek zorunda kal-

Dünya genelinde insani durumun iyileştirilmesi için 25 yıllık zaman diliminde gerçekleştirilmesi amaçlanan hedefler ve geline nokta şu şekildedir:

- ✦ Yoksulluk oranı 1990 ve 2010 yılları arasında yarı yarıya azaldı; ancak 1,2 milyar insan hâlâ aşırı yoksulluk içinde yaşıyor.
- ✦ 2000’li yılların başlarında kayda değer bir ilerleme sağlanmış olsa da okulu bırakan çocuk sayısını azaltma konusundaki ilerlemeler belirgin bir şekilde yavaşladı.
- ✦ Kadınlar kota sisteminin desteğiyle parlamentolarda daha fazla güç sahibi oldu.
- ✦ Önemli gelişmeler yaşanmasına rağmen dünya hâlâ çocuk ölüm oranının azaltılması konusunda “Binyıl Kalkınma Hedefinde” geride kaldı.
- ✦ Anne ölüm oranını azaltmak için çok daha fazla ilerleme kaydedilmesi gerekiyor.
- ✦ Yoksulluk ve eğitimsizlik ergenlik çağında doğum oranının yüksek olmasına neden oluyor.
- ✦ Hâlâ çok sayıda AIDS vakası görülüyor.
- ✦ Her yıl milyonlarca hektar ağaç yok olurken küresel sera gazı salımı da her geçen gün artıyor.
- ✦ Çocuk istismarını önlemek için resmî kalkınma yardımları en yüksek seviyeye ulaştı ve geçen iki yıldaki gerilemeyi tersine çevirdi.

mıştır. Savaş sebebiyle pek çok kadın ve çocuk hayatını kaybetmiş, sağ kurtulmayı başaran kadın ve çocuklar da istismarın her türüsüne maruz kalmaya devam etmiştir.

Diğer yandan, bugün dünyada 153 milyon yetimin olduğu bilinmektedir. Afganistan, Irak, Filistin, Sudan, Bangladeş, Hindistan ve Çin gibi ülkelerdeki yetim rakamlarının istatistiklere yansımadağı hesaba katıldığında ise bu rakamın 400 milyona yakın olduğu tahmin edilmektedir. Yapılan araştırmalar, muhtelif tehditlerle karşı karşıya olan bu çocukların eğitim gibi pek çok temel haktan mahrum olduklarını göstermektedir.

Hazırlanan bu rapor kapsamında bahsedilen tüm sorunlar ile özel anlamda çocuk hak ihlalleri sorununu toplumların iktisadi kalkınmalarını sağlamadan, kişi başına düşen millî geliri arttırmadan, sosyal devlet anlayışını uluslararası arenada hâkim kılmadan; toplumların, özellikle kadınların ve çocukların eğitim sevi-

yelerini yükseltmeden, insanları çocuk istismarı hususunda bilgilendirip bilinçlendirmeden çözmek mümkün değildir.

Tabiatı gereği temiz, savunmasız ve aciz olan çocukların maruz kaldıkları söz konusu ihlallerin sadece hukuki önlemler ve polisiye tedbirlerle çözümlenemeyeceği açıktır. Bu minvalde değerlendirildiğinde, toplumsal eğitim, ahlaki prensiplerin güçlendirilmesi ve aile değerlerinin korunmasından savaş, açlık ve yoksulluğun önlenmesine kadar geniş yelpazede önlemler alınması zorunlu görünmektedir.

Örneğin yetim çocukları bekleyen tehditler; insan kaçakçıları, organ ve fuhuş mafyası gibi yetimler için tehlike arz eden suç şebekelerine caydırıcı cezai yaptırımlar uygulanana kadar bertaraf edilemeyecektir. Bilhassa siyasi krizlerin sebep olduğu yetimlik durumu, devletler başta olmak üzere BM gibi kuruluşlar bu anlamda gerekli adımları atma-

dıkça son bulmayacaktır. Yetimlerin topluma kazandırılması noktasında bu çocuklar, akrabaları tarafından desteklenmedikçe, toplumsal hayata adapte olma süreçleri ya gereğinden çok uzayacak ya da asla gerçekleşmeyecektir. Hâlihazırda suç şebekelerinin eline düşen yahut ucuz iş gücü olarak kullanılan çocukların fiziksel ve psikolojik durumlarının

iyileştirilmesine yönelik rehabilitasyon faaliyetleri hız kazanmadan çocukların içinde bulundukları fiziki ve ruhi yıkımın giderilmesi mümkün olmayacaktır.

Savaşlar nedeniyle vatanlarından olan ve hayatta kalabilmek için kendilerine yeni bir yurt arayan insanların, çoluk çocuk, kadın, yaşlı demeden bindikleri botlarda boğularak yaşamlarını yitirmelerine kapsamlı bir çözüm bulunmadan Avrupa'daki çocukların istismarına da çözüm bulunamayacaktır. Yahut Fransa'nın mülteciler için kurduğu, ancak insan haysiyetine uymayan fiziksel şartları içerisinde barındıran ve 2016'da boşaltılan Calais Mülteci Kampı'nda cinsel istismara maruz kalan çocukların kurtuluşu sağlanamayacaktır. Diğer yandan, İsrail işgali altında bulunan Batı Şeria ve Gazze'de, işgalci askerler tarafından istismara ve şiddete maruz kalan Filistinli çocukların sorunu işgal bitmeden sona ermeyecektir.

Bu anlamda bakıldığında "Dünyanın Çocuk Karnesi"nin kırık notlar-

la dolu olduğu görülmektedir. Ayrıca milenyum hedeflerinin de çocuklarla ilgili ilerlemeleri sağladığı kuşkuludur. Söz konusu sorunlara, toplumların yalnızca kendilerini ilgilendiren iç meseleler şeklinde yaklaşması, problemlerin çözümünü zorlaştırmaktadır; oysa ki çocuğun maruz kaldığı istismara, şiddete ve savaş alanlarında asker olarak kullanılmasına evrensel bir perspektifle yaklaşılmalıdır.

Yaşanan savaşlar esnasında, abluka altına alınan bölgelere insani yardımların ulaştırılmasını engelleyen devletlerin uyguladığı ekonomik boyutlu yaptırımlar bir savaş suçu olarak kabul edilmeli; yaptırımları uygulayan taraflar uluslararası arenada cezalandırılmalıdır. Savaş mağduru çocukların barındığı mülteci kamplarında, çocuğun sağlıklı bir birey olarak yetişmesi için tüm önlemler alınmalı, yalnız başına kalan çocuğun herhangi bir istismara maruz kalmaması için özel dikkat gösterilmelidir. Savaşlardan etkilenen çocukların psikolojik olarak iyileşebilmele-ri adına rehabilitasyon çalışmalarına daha çok kaynak ve zaman ayrılmalıdır. Çocuk işçi sorununun çözümü ise bu sorunun yaşandığı ülkelerdeki ekonomik refahı sağlamak-tan geçtiği için konu, makro ekonomik kalkınma önlemleri çerçevesinde ele alınmalıdır. Aileleri tarafından ekonomik geçim kaygısıyla çalıştırılan çocukların kullanılmasını ve sömürülmesini önlemek üzere kamunun sosyal yardım politikaları geliştirilerek yoksul hanelere gelir desteği sağlanmalıdır.

Kısacası; çocuğun fiziksel, ruhsal, ekonomik ve manevi olarak korunması için yasal önlemlerin yanı sıra toplumların bilinçlendirilmesi ve güçlü bağlarla birbirine sıkı sıkıya bağlanması temin edilmelidir.

SONNOTLAR

- ¹ Franz Kafka, *Dava*, 25. Baskı, çev. Ahmet Cemal, İstanbul: Can Yayınları, s. 12.
- ² Ali Naim İnan, *Çocuk Hukuku*, İstanbul (1968), s. 9.
- ³ 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi, *Yetişkin Bilgileri Kitabı 2*, s. 18.
- ⁴ J. Pearn, "Children and War", Department of Paediatrics & Child Health, Royal Children's Hospital, Brisbane, Queensland, Australia, 39, 2003, s. 166.
- ⁵ "The Impact and Effects of War on Children", https://www.edu.gov.mb.ca/k12/docs/support/building_hope/impact_effects.pdf
- ⁶ "Drone wars: The full data", *The Bureau of Investigative Journalism*, <https://www.thebureauinvestigates.com/stories/2017-01-01/drone-wars-the-full-data>
- ⁷ "Children and armed conflict", General assembly seventy-first session, item 69 (a) of the provisional agenda, A/72/361-S/2017/821 2017, UN, ss. 4-17, https://digital-library.un.org/record/1306027/files/A_72_361%26S_2017_821-EN.pdf
- ⁸ Riad Domazeti, "Yedinci Yılında Küreselleşen Suriye Dramı", http://insamer.com/tr/yedinci-yilinda-kuresellesen-suriye-drami-_1334.html
- ⁹ "Suriye'de Yedi Yıldır Süren Savaş Bitecek Gibi Görünmüyor", UNICEF, <http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=32846>
- ¹⁰ "Three Years of War in Yemen", Save The Children, <https://www.savethechildren.org/us/about-us/media-and-news/2018-press-releases/three-years-war-yemen>
- ¹¹ "Yemen war: 5,000 children dead or hurt and 400,000 malnourished, UN says", *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/world/2018/jan/16/yemen-war-children-dead-injured-malnourished>
- ¹² Emrin Çebi, "Keşmir 2017 İnsan Hakları İhlalleri Bilançosu", İNSAMER, http://insamer.com/tr/kesmir-2017-insan-haklari-ihlalleri-bilancosu-_1126.html
- ¹³ "50 Million children uprooted the scale of the child refugee crisis is staggering.", UNICEF USA, <https://www.unicefusa.org/mis-sion/emergencies/child-refugees>
- ¹⁴ "7. Yılında Suriye'deki Çatışma: 'Büyük Bir İnsanlık Dramı'", UNHCR, <http://www.unhcr.org/tr/19009-syria-conflict-7-years-colossal-human-tragedy.html>
- ¹⁵ "Türkiye'de Çocukların Eğitim Yoluyla Korunması", UNICEF, <http://unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=32842>
- ¹⁶ "50 Million Children..."
- ¹⁷ Volker Türk, "Statement to the 69th Meeting of the Standing Committee of the Executive Committee of the High Commission-ner's Programme", UNCHR, <http://www.unhcr.org/admin/dipstatements/595386c97/statement-69th-meeting-standing-committee-executive-committee-high-commissioners.html>
- ¹⁸ Vasileia Digidiki, Jacqueline Bhabha, "Emergency within an Emergency, The Growing Epidemic of Sexual Exploitation and Abuse of Migrant Children in Greece", Harvard University, Center for Health and Human Rights, <https://cdn2.sph.harvard.edu/wp-content/uploads/sites/5/2017/04/Emergency-Within-an-Emergency-FXB.pdf>
- ¹⁹ "10,000 unaccompanied refugee children are missing in Europe", *Independent*, <http://www.independent.co.uk/news/world/10000-unaccompanied-refugee-children-are-missing-in-europe-a6845081.html>
- ²⁰ "Lost in Migration Background Note, 2017" Missing Children Europe, The President's Foundation for the Well Being of Society, <http://lostinmigration.eu/Lost%20in%20Migration%20-%20Background%20note%20with%20pics.pdf>
- ²¹ "Refugee and Migrant Children in Europe: Accompanied, Unaccompanied and Separated", UNHCR, UNICEF, IOM, 2017, <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/58431>
- ²² "Give more help to child migrants', Save the Children tells Italy", *The Local*, 2017, <https://www.thelocal.it/20170615/save-the-children-tells-italy-to-give-more-help-to-child-migrants>
- ²³ "10,000 refugee children are missing, says Europol", *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/30/fears-for-missing-child-refugees>
- ²⁴ Harriet Agerholm, "Refugee crisis: Fears of children vanishing from Calais Jungle as numbers at camp hit record high", *The Independent*, 2016, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/refugee-crisis-calais-jungle-child-refugee-numbers-migrants-syria-france-europe-a7148116.html#gallery>
- ²⁵ "Children and armed...", ss. 4-17.
- ²⁶ "Three Years of..."
- ²⁷ "Orphans", UNICEF, https://www.unicef.org/media/media_45279.html
- ²⁸ H. Zehra Kavak, *Dünyadaki Yetim Gerçeği*, İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2014, s. 3.
- ²⁹ Roza A. Valeeva, Aidar M. Kalimullin, "Social Orphanhood in Russia: Historical Background, Present and Perspective", *Procedia, Social and Behavioral Sciences*, 191 (2015) 2122-2126, ss. 2123-2124.
- ³⁰ "On the State of Parentless Children & Youth in the U.S.", 2007, The Orphan Society of America, 2007, ss. 19-21.

- ³¹ "Violence against Children in East Asia and the Pacific a Regional Review and Synthesis of Findings Strengthening Child Protection Systems" Series, No. 4, UNICEF EAPRO, Bangkok, 2014, ss. 7-17 https://www.unicef.org/eapro/Violence_against_Children_East_Asia_and_Pacific.pdf
- ³² 30 ichael Bachelard, "
- ³³ Girls for sale: Indramayu's prostitution production line", *SMH*, <http://www.smh.com.au/good-weekend/girls-for-sale-indramayus-prostitution-production-line-20150223-13m8o9.html>
- ³⁴ F. Şahin, "Çocuk İstismarının Tanımı, Epidemiyoloji ve Multidisipliner Yaklaşımın Önemi", *Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi; 2006: 5-8.
- ³⁵ Yarden Skop, "Nearly Half of Israel's Children Suffer Physical, Sexual or Emotional Abuse, Study Finds", *Haaretz*, <https://www.haaretz.com/premium-half-of-israeli-children-suffer-abuse-1.5289516>
- ³⁶ "Europe becomes 'hub' for child sexual abuse content", *BBC News*, <http://www.bbc.com/news/technology-39456093>
- ³⁷ Atif Munawar, "11 Countries with the Highest Rates of Child Abuse in The World", *Insider Monkey*, <http://www.insidermonkey.com/blog/11-countries-with-the-highest-rates-of-child-abuse-in-the-world-353626/?singlepage=1>
- ³⁸ Ludovica Iaccino, "Child Sexual Abuse: Top 5 Countries with the Highest Rates", <http://www.ibtimes.co.uk/child-sexual-abuse-top-5-countries-highest-rates-1436162>
- ³⁹ "Child Abuse Statistics & Facts", *ChildHelp*, <https://www.childhelp.org/child-abuse-statistics/#sexual>
- ⁴⁰ "Child Maltreatment", Center for Disease Control for Prevention, <https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/childmaltreatment-facts-at-a-glance.pdf>
- ⁴¹ Munawar, "11 Countries with the Highest..."
- ⁴² Iaccino, "Child Sexual Abuse: Top..."
- ⁴³ Iaccino, "Child Sexual Abuse: Top..."
- ⁴⁴ "How Safe are Our Children?", NSPCC, 2017, s. 18.
- ⁴⁵ "How Safe...", s. 31.
- ⁴⁶ "Violence towards children in EU", *EPRS*, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2014/542139/EPRS_IDA\(2014\)542139_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2014/542139/EPRS_IDA(2014)542139_EN.pdf), s. 11.
- ⁴⁷ Nur Yalçın, "Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Çözüm Önerileri" (*Yüksek Lisans Projesi*), Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi Bilim Dalı.
- ⁴⁸ Sibel Küçük, "Analyses of Child Sex Abuse Cases in Turkey: A Provincial Case", *Journal of Child Sexual Abuse*, 25: 3, 262-275, DOI: 10.1080/10538712.2016.1153557, 2016, ss. 264-266.
- ⁴⁹ Antonio Franco Garcia, "7 facts about child poverty you should know", UNICEF, 2015, <https://blogs.unicef.org/blog/7-facts-about-child-poverty-you-should-know/>
- ⁵⁰ Garcia, "7 facts..."
- ⁵¹ "Child Poverty", CARE, <https://www.care.org/work/poverty/child-poverty>
- ⁵² "Child Poverty in the UK", CPAG, <http://www.cpag.org.uk/child-poverty-uk>
- ⁵³ May Bulman, "Nearly half of all children in London, Birmingham and Manchester live in poverty, finds study", *Independent*, 2018, <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/child-poverty-uk-cities-london-birmingham-manchester-welfare-cuts-benefits-food-parents-households-a8174436.html>
- ⁵⁴ Bulman, "One million children living in poverty will miss out on free school meals under universal credit plans, charity warns" *Independent*, 2017, <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/universal-credit-free-school-meals-children-miss-out-warning-a8117241.html>
- ⁵⁵ "Working poverty when a job is not enough", *The Economist*, <https://www.economist.com/news/britain/21701216-number-working-poor-growing-blame-high-house-prices-low-productivity-and-too-little>
- ⁵⁶ Beatrice Credi, "Alarming statistic on child poverty in France", *West*, <https://www.west-info.eu/alarming-statistics-on-child-poverty-in-france/>
- ⁵⁷ "40% of Spanish children live in poverty", *EURACTIV*, <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/40-of-spanish-children-live-in-poverty/>
- ⁵⁸ Stephen Burgen, "In Andalucía, the poor and jobless have little faith in a better mañana", *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/world/2014/apr/27/spain-andalucia-financial-crisis-unemployment>
- ⁵⁹ "From the Sweat of Our Children", *The World Counts*, <http://www.theworldcounts.com/stories/Child-Labor-Facts-and-Statistics>
- ⁶⁰ "Child Labour", UNICEF, <https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-labour/#>
- ⁶¹ "Child Labour on Rise Among Syrian Refugees", CARE, <https://www.care.org/newsroom/press/press-releases/care-international-childrens-day-child-labor-rise-among-syrian>
- ⁶² "Çocuk İşgücü Anketi Sonuçları", TÜİK, 2012, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaber-Bultenleri.do?id=13659>
- ⁶³ TÜİK, *Çalışan Çocuklar Anketi*, 2012: 19.
- ⁶⁴ TÜİK 2013, s. 23.
- ⁶⁵ TÜİK 2013, s. 41.
- ⁶⁶ TÜİK 2013, s. 60.
- ⁶⁷ "Çocuk İşgücü...", 2012.

İNSAMER
İHH İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Dünyanın içerisinde bulunduğu mevcut kaotik durum, devletlerin emperyalist hedefleri doğrultusunda izledikleri politikalar sebebiyle çıkan savaşlar ve iç çatışmalar, fitraten savunmasız olan çocuklar üzerinde onarılmaz fiziksel ve psikolojik yıkımlara yol açmaktadır. Beslenme, barınma, giysi, temiz içme suyunu erişim ve hastalıkların önlenmesi için gerekli tıbbi desteği almada karşılaşılan zorluklar; kriz bölgelerinde yaşayanlarda, özellikle de en savunmasız grup olan çocuklar üzerinde fiziksel ve psikolojik anlamda sarsıcı etkiler bırakmaktadır. Bu bağlamda sebepleri farklı olsa da sonuçları çocukların mağduriyetine yol açan unsurların ele alındığı bu rapor, 21. yüzyılın küreselleşen dünyasında çocuk olmanın ne demek olduğunu ve çocukların maruz kaldığı hak ihlallerini gözler önüne sermeyi amaçlamaktadır.

www.insamer.com

info@insamer.com

INSAMER

IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مرکز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

